

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Податкова система як інструмент фінансово-економічного регулювання»

Студента 2 курсу, 1-м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та
страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Бабичевська
Анна
Юріївна

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів

Василенко
Антоніна
Василівна

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

Макогон
Валентина
Дмитрівна

Завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	6
1.1 Економічна сутність, функції та принципи побудови податкової системи .	6
1.2 Досвід використання податкової системи як інструмента фінансово- економічного регулювання у країнах з ринковою економікою	10
РОЗДІЛ 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	17
2.1 Аналіз структури податкової системи України.....	17
2.2 Проблеми реалізації регулюючої функції податків в Україні	27
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	34
3.1 Податкова політика в Україні в сучасних соціально-економічних умовах	34
3.2 Пріоритети оптимізації використання регулюючого потенціалу окремих податків	42
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Існування ефективної податкової системи є передумовою державного благополуччя та наповненості коштами державного бюджету, які в подальшому спрямовуються на оплату праці працівників бюджетної сфери, виконання соціальних програм, гарантування соціальних виплат, забезпечення необхідних умов для покращення життя населення. Крім того, податки є невід'ємним елементом системи державного регулювання соціально-економічних процесів.

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що в контексті ефективного перерозподілу матеріальних, духовних, соціальних благ постає необхідність розгляду податків, яким природно притаманна регулятивна функція. Податки є ефективним інструментом економічної політики уряду в системі регулювання виробничого та відтворювального процесів. Однак тривалий час податки розглядалися виключно як фіскальний інструмент, тому нехтувалася їх здатність впливати на перерозподіл обмежених матеріальних та фінансових ресурсів. Такий підхід призвів до певних структурних диспропорцій в економічній системі України, які стали причиною багатьох соціально-економічних проблем.

Все це обумовлює необхідність подальших досліджень регулятивного потенціалу податків, який останнім часом є об'єктом активних пошуків як на науковому, так і на практичному рівнях.

Аналізу становлення та розвитку податкової системи присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як Макарчук І.М., Соколовська А.М., Сударенко О.В., Федосова В.М. та інші. Дослідженням податкової політики та шляхів інтеграції Державної податкової служби України до європейського правового простору займався Герасименко П.А., Чугунов І.Я., Лондар С.Л. Однак трансформаційні зміни, що відбуваються у податковій системі України, потребують подальших наукових досліджень.

Об'єктом дослідження виступає податкова система України.

Предметом даної роботи є фінансові відносини, що виникають між платниками податків та державою у процесі використання податкової системи як інструмента фінансово-економічного регулювання.

Метою роботи є дослідження податкової системи як інструмента фінансово-економічного регулювання і визначення особливостей її функціонування в умовах соціально-економічних трансформацій.

Зазначена мета дослідження виявила необхідність постановки та вирішення наступних завдань:

1. Розкрити економічну сутність, функції та принципи побудови податкової системи;
2. Дослідити досвід використання податкової системи як інструмента фінансово-економічного регулювання у країнах з ринковою економікою;
3. Проаналізувати структуру податкової системи України;
4. Висвітлити проблеми реалізації регулюючої функції податків в Україні;
5. Представити податкову політику в Україні в її сучасних соціально-економічних умовах;
6. Установити пріоритети оптимізації використання регулюючого потенціалу окремих податків

Методи дослідження. У ході дослідження використано методи теоретичного узагальнення й порівняння (для систематизації змісту й сутнісних характеристик податкової системи); системного й просторового підходу (для різносторонньої оцінки податкових надходжень); методи логічного узагальнення (для забезпечення послідовності проведення наукового дослідження); математичні, статистичні та наукові методи (для вивчення динаміки процесів розвитку, регулювання та прогнозування податків України).

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі і нормативні акти: Податковий кодекс України, Закон України «Про Державний бюджет України». Серед основних наукових досліджень, присвячених проблемі реформування податкової системи України, слід відокремити праці І. Чугунова, С. Лучковської,

В. Опаріна, Б. Яреми, В. Баранової, О. Дапій, М. Пасічного, в яких досліджено еволюцію, сучасний стан і тенденції розвитку оподаткування в Україні. Для розрахунків були використані бази даних Державної служби статистики та Міністерства фінансів України, офіційне видання Державної податкової служби України «Вісник», групи Світового банку та офіційний сайт Державної казначейської служби України.

Наукова новизна роботи базується на аналізі податкової системи України як фінансово-економічного інструмента, її структури та поточного стану із врахуванням досвіду країн з ринковою економікою. Визначені основні проблеми використання регулюючого потенціалу податків і тенденції розвитку податкової системи України. Висвітлено всі за і проти прийняття нових законів, що удосконалюють податкову систему.

Було здійснено узагальнення терміну «Податкова система» на основі дослідження наукових джерел. На основі аналізу існуючих проблем податкової системи в Україні визначено комплекс змін, які необхідні для збільшення ефективності системи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони дозволяють комплексно використовувати сучасні форми та методи податкового регулювання в умовах ринкового реформування економіки, сприяють подальшому розвитку теоретичних основ оподаткування, обґрунтуванню пропозицій щодо оптимізації податкової системи України з метою підвищення її ефективності у фінансово-економічному регулюванні.

За результатами дослідження опубліковано наукову статтю на тему "Податкова система як інструмент фінансово-економічного регулювання".

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи нараховує 53 сторінки. Робота містить 5 таблиць, 13 рисунків, 7 додатків та 2 формули. Список використаних джерел представлений 62 джерелами.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1 Економічна сутність, функції та принципи побудови податкової системи

Система податків почала створюватись з початком незалежної України і зараз можна стверджувати, що в державі створена така податкова система, яка надає можливість мобілізувати кошти до розпорядження нашої держави та забезпечувати їх розподіл і перерозподіл на цілі соціального та економічного розвитку країни [1].

Оподаткування виконується відповідно до такої системи, що приймається в державі та застосовується з головною метою - реалізації функцій стягування податків (оподаткування).

Податкова система є одним із найважливіших інструментів впливу держави на показники фінансово-економічного розвитку країни.

Сутність податкової системи, структура, функції, напрямки вдосконалення та принципи її побудови визначаються безліччю факторами.

Із точки зору фінансової теорії та взагалі у науковій літературі не існує єдиного підходу до визначення категорії «Податкова система». Дослідивши різні джерела, які наведені в додатку А, ми дійшли висновку, що податковою системою України є комплекс податків і зборів встановлених в країні, а саме таких як, загальнодержавні та місцеві, затверджених в Україні за відповідними принципами з метою введення в дію фіскальної функції – оподаткування. Вони справляються згідно з затвердженим порядком в Податковому кодексі України.

Податки надходять до бюджету України та саме до різних рівнів ланок бюджетної системи.

Законодавством регламентується як перелік податків, так і платники з яких вони стягуються. Встановлюються також права та обов'язки платників, компетенція органів, за якими закріплюються функції країни зі стягнення

податків і обов'язкових платежів. Цією системою регулюються стосунки між відповідними органами виконавчої влади в державі та платниками зі справляння податків. Визначаються умови давання пільг і вживання певних мір у межі оподаткування. Тож доцільно було б висвітлити основні складові податкової системи (рис.1.1):

Рис. 1.1. Структура податкової системи України [2].

Характеризуючою основою при побудові податкової системи вважається розмір державних витрат. Вони знаходяться в залежності від функцій держави.

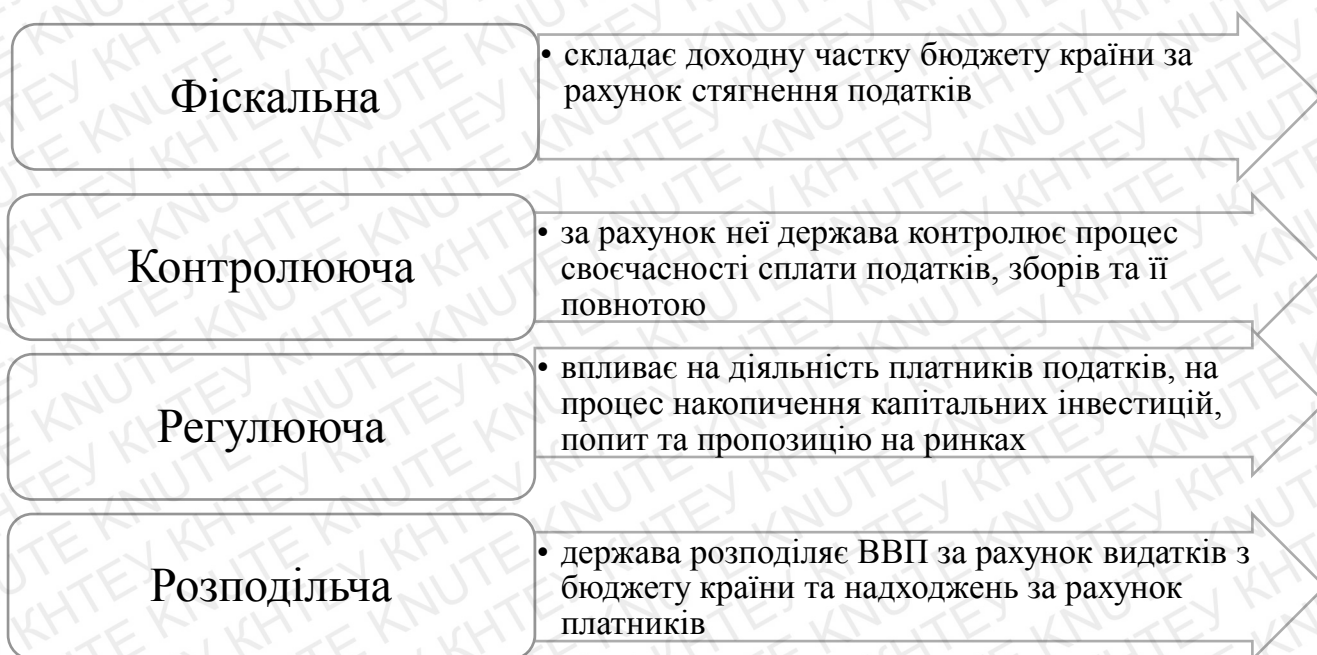
Податкова система повинна бути вибудована на конкретних принципах. Через це потрібно більш точно розпізнавати принципи оподаткування і принципи побудови податкової системи. Принципи оподаткування показують методи справляння податків, а принципи становлення податкової системи характеризують правила порівняння між видами податків і механізму їх стягнення (всі роздільно). Та між ними є конкретна взаємозалежність: коли будується податкова система, то повинні бути задіяні принципи оподаткування [7].

Тож проаналізувавши різні джерела ми вважаємо доцільними принципи, які обґрунтовує у своїх працях професор В. М. Опарін та основні принципи на яких базується податкове законодавство. Адже саме на податковому кодексі базується

податкова система України. Докладніше порівняння принципів Опаріна та податкового законодавства наведено в додатку Б.

Податки розглядаються як один з основних фінансових показників. Вони напевно є найстарішою формою фінансових взаємовідносин між самою державою і членами спільноти. Якраз виникнення держави спричинило і виникнення платежів і внесків до державної казни для грошового постачання виконання державою покладених на її функцій. Спочатку дані вклади велися в натуральному стані, а вже з розвитком товарно-грошових зв'язків відбувся поступовий перехід до монетарної форми оподаткування [10].

Як зазначалося раніше функції податків суттєво впливають на формування системи оподаткування (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Основні функції податкової системи країни [3].

Податкова система України представляється у вигляді 3 головних підсистем:

- оподаткування юридичних осіб
- оподаткування фізичних осіб
- збори до державних цільових фондів

Такі підсистеми знаходяться у близькій залежності між собою, до них відносять важливі структурні елементи: прямі податки, непрямі податки та інші податки і збори [11].

Податки залежать від таких факторів:

- рівень розвитку економіки;
- стан соціально-демографічного розвитку;
- зовнішня та внутрішня політика;
- географічне положення;
- кліматичні умови;
- економічний стан;
- та інші фактори.

Загальнодержавні та місцеві податки та збори, що входять до складу податкової системи України, включають: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентну плату, мито, податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір [2].

Надходження загальнодержавних податків та зборів в загальний бюджет країни та місцевий бюджет контролює Бюджетний кодекс України.

Загальнодержавними податками вважаються податки та збори, які надходять у зведений бюджет країни, а місцеві – податки і збори, що регулюються територіальними громадами в межах закону та головне є обов'язковими до сплати в муніципальну казну.

Відмінністю є те, що загальнодержавні податки та збори може встановлювати тільки Податковий кодекс України.

Згідно з поділом податків на прямі та непрямі, що застосовується в ЄС, прямими є податки, що стягуються в процесі придбання та накопичення матеріальних благ, тоді як непрямі податки включаються в ціну послуг та товарів. До прямих податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, екологічний податок, плата за користування надрами, плата за землю, рентна плата. Непрямі податки включають податок на додану вартість, акцизний податок, мито [12].

Непрямим податками обкладаються більшою мірою різні речі вживання. Платниками непрямих податків є клієнти (покупці) продукції, продуктів, робіт,

послуг. Вони вступають в вартість і тому сплачуються безпосередньо громадянами. Прямими податками більшою мірою обкладається земля, основний капітал, фінанси, виручка. Тому час від часу їх називають "прибутково-майнові"[13].

Отже, податкова система складається з усіх податків, які встановлені та затверджені законодавством, регулюються Податковим кодексом України та стягуються спеціалізованими виконавчими органами. Конкретніше про головні податки ми розглянемо нижче.

1.2 Досвід використання податкової системи як інструмента фінансово-економічного регулювання у країнах з ринковою економікою

Україні в удосконаленні податкової системи потрібно заздалегідь орієнтуватися на зарубіжний досвід.

У країнах з розвинутою ринковою економікою вже давно є звичним використання прогресивної шкали оподаткування, згідно якої головним критерієм встановлення податкових ставок є співвідношення між найбагатшими та найбіднішими верствами населення. Такий підхід забезпечує соціальну справедливість серед населення, перерозподіл коштів від багатших до бідніших і загалом сприяє покращенню загального рівня життя в країні.

Тож, розглянемо наступні провідні країни у системі оподаткування, як Японія, США та Швеція.

Податкова система Японії характеризується різноманітністю податків та зборів. Усього в країні нараховується близько 30 державних і 30 - місцевих податків. Вони поділяються на три основні групи:

1. Прямі прибуткові податки з юридичних та з фізичних осіб;
2. Прямі податки на майно (земельний податок, податок на спадщину та дарування, податок на нерухомість та ін.);
3. Прямі і непрямі споживчі податки (гербовий збір, податок на споживання та ін.) [12].

Найбільшу частку надходження до бюджету в розрізі податків Японії складають income tax (прибутковий податок) та Corporate income tax (корпоративний податок) – близько 70%.

Фізичні особи сплачують державний прибутковий податок по шкалі, що має шість ставок – 5, 10, 20, 30, 40 і 50%, які нараховуються залежно від суми отриманого доходу. Цей податок сплачується щорічно на всі види доходів, які отримали протягом календарного року.

Вони нараховуються в залежності до суми отриманого доходу. Податок справляється щорічно на всі види доходів, що отримали протягом цілого року.

Японці та особи, що проживали на території країни більше 5 років і мають на меті постійне проживання) сплачують прибутковий податок на всі доходи отримані як на території країни, так і закордоном. Нерезиденти сплачують податки тільки в частині прибутку, отриманих на території Японії.

Базою оподаткування прибуткового податку є:

- 1) заробітна плата;
- 2) доходи осіб вільних професій;
- 3) оплата працівників мистецтв, професійних спортсменів, офіціантів у барах;
- 4) допомога при звільненні;
- 5) доходи, отримані від нерухомості;
- 6) дивіденди, пенсії, авторські гонорари;
- 7) винагороди за різноманітні особисті заслуги;
- 8) прибуток від продажу акцій, зареєстрованих на фондових біржах тощо.

Фізичні особи також сплачують прибутковий префектурний податок, який має ставки: 5, 10, 15% в залежності від суми прибутку. Окрім цього, кожен мешканець Японії незалежно від величини прибутку сплачує податок на проживання у розмірі 3 200 єн на рік [14].

Особливість податкової політики Японії регламентується об'єднанням таких факторів, як на рис. 1. 3.

Рис. 1.3 Особливості податкової політики Японії [14].

Податкове навантаження найнижче серед розвинутих держав: частка податків у державному доході країни двадцять шість відсотків, тоді як, у Великобританії – сорок процентів, Франції – 34%. У Японії майже відсутній військовий бюджет.

Отже, Японія стоїть на першому місці за рівнем оподаткування доходів серед розвинутих країн і останнє – за рівнем оподаткування споживання.

Я вважаю, що саме Японія може слугувати для України гарним прикладом для наслідування та розвитку податкової політики. А також гарним прикладом у Японії для України є те як в Японії ставиться держава до її громадянина.

Світовий досвід оподаткування: США

Основне місце у федеральній податковій системі Сполучених Штатах Америки посідають такі 3 податки:

1. На прибуток корпорацій;
2. Індивідуальний прибуток;
3. На соціальне страхування.

Індивідуальний прибутковий податок федерації стягується зі всього працездатного населення США. Ним обкладаються майже всі види доходів, які можуть бути одержані громадянами:

- заробітна плата і допомога по безробіттю, що виплачується приватними компаніями.;
- прибуток від приватної підприємницької діяльності;
- відсотки за внесками в кредитно-ощадні установи;
- рента;

Не оподатковуються доходи від %, які отримують утримувачі окремих видів цінних паперів, що формуються урядами штатів. Частково обкладаються пенсії та допомога з соціального страхування [15].

Податкові ставки в США поділяються на 6 рівнів та в прямій залежності від сімейного статусу людини. Тож для одруженого населення податковий тягар подвоюється.

Кожний платник має право на законодавчо визначені знижки і відрахування зі свого валового прибутку до нарахування податку. Основні з них такі як персональні відрахування.

Крім особистих відрахувань, особи, що платять податки мають право на цілий ряд цільових знижок із особистого прибутку, який підлягає оподаткуванню.

Збори з такого податку за законодавством визначається виключно для сплати пенсій пенсіонерам, інвалідам, сім'ям, які втратили годувальника та можуть використовуватися на інші різноманітні заходи.

Третім не менш великим федеральним податком є податок на прибуток корпорації. Цим податком обкладається валовий розподільчий прибуток підприємницького бізнесу. За нормативною базою, дохід у розмірі 50 тис. \$ стягується за максимальною ставкою – 34% [12].

За відомим і одним із найвпливовіших рейтингів Paying Taxes, який щорічно складає Світовий Банк і аудиторська компанія PwC, лідером рейтингу Paying Taxes 2019 став Гонконг, друге місце у Катару, трійку лідерів замикають Об'єднані Арабські Емірати. Також відзначимо, що відразу 4 пострадянські

республіки потрапили в топ-20 рейтингу: Латвія зайняла 13 місце, Естонія - 14, Грузія - 16, Литва - 18. Аутсайдери рейтингу - Венесуела, Чад і Центрально-Африканська Республіка.

Аналізуючи ретроспективу, можна відзначити, що у рейтингу "Оподаткування 2018" Україна піднялася на 43 позицію з 190 країн порівняно з 84 місцем за результатами в рейтингу "Оподаткування 2017". За результатами рейтингу "Оподаткування 2019" Україна посіла 54 місце. У порівнянні з показниками попереднього року, позиція України погіршилася на 11 пунктів. Поліпшення показника в рейтингу 2018 року відбулося завдяки зниженню єдиного соціального внеску. Це мало позитивний вплив на загальне податкове навантаження в Україні. А зниження позиції у 2019 році було результатом того що, в минулому році в Україні не відбулося суттєвих змін у податковому законодавстві. Саме така "нестабільна" стабільність позначилася на позиції нашої країни у рейтингу, адже у більшості інших країн-учасниць рейтингу було впроваджено певні податкові реформи. Із року в рік дослідження демонструє чітку тенденцію в усьому світі до скорочення кількості часу, який витрачає бізнес на ведення податкового обліку. Проте в Україні цей показник у 1.5 рази більший, ніж у інших країнах Європи та Центральної Азії; і таким чином має найбільший потенціал до покращення [16].

Система оподаткування Швеції налічує дуже багато прямих і непрямих податків і зборів. Головними прямими податками є державний та муніципальний дохідні податки і державний податок на власність.

Прибуткова частина бюджету Швеції складається з наступних надходжень, які можна побачити в дод. В.

Податок на прибуток – найважливіший вид державних податків в Швеції. Він поділяється на ці категорії: податок на трудові доходи фізичних осіб, майновий та корпоративний [17].

Якщо загальний дохід людини не перевищує 170 тис. крон (далі – Кє), податок сягає 31%, при перетині цієї суми, ставка може піднятися до 50%. Податок на майно оподатковується з обчислення вартості майна: до 800 000 Кє –

0%; до 1,5 млн. чеських крон – 1,5%; до 3,5 млн. КĚ – 12 тис. КĚ плюс 2,5%; на речі більшої ціни – 62 тис. КĚ + 3%. Підприємницький податок обліковується з корпорацій заставками в межах від 20 до 30% [18].

Наступними важливими надходженнями в бюджет є соціальні виплати із заробітної плати фізичних осіб, які становлять до 22%. Роботодавці також сплачують в фонд медичного страхування та пенсійний фонд 43% із розрахунку фонду заробітної плати.

Також у високорозвинутій країні як Китай звільняються від стягування податків найбільше населення та люди, що живуть у селах.

Чимало інформації про те, що частка податкових надходжень у ВВП країн-членів ОЕСР (так званих «багатих країн»), досягла пікового рівня — 34,3%. А це може свідчити про продовження тенденції стійкого зростання податкових ставок у час після економічної кризи.

Отже, 7 держав мають частку податків у ВВП, що перевищує 40%. Це Австрія, Фінляндія, Швеція, Бельгія, Данія, Франція, Італія. Співставлення податків до ВВП у Данії дорівнює 49,6%, Бельгії — 44,8%, у Франції — 45,5%, Фінляндії — 43,8%. Найнижчі цифри податків у ВВП в Чилі та Мексиці – 20,7% і 17,4% відповідно.

Така тенденція прослідковується і в Україні також. Частка податків у ВВП з кожним роком збільшується, але сам показник відмінно нижчий за помірний рівень у країнах з розвинутою економікою. Починаючи з 2016 року і до сьогодні він становить близько 26% порівняно з 2010 роком (23%).

Якщо ми маємо на меті знизити співвідношення податків до ВВП в державі, то потрібно подбати про значне збільшення ВВП. ВВП підвищиться – зросте і матеріальний стан населення, підвищиться заробітна плата і податки до державного бюджету.

Основним інструментом фінансового регулювання є податкова політика та економічний вплив на організації. Зважаючи на цей вплив, країни досягають поставленої цілі по досягненню економічного піднесення, встановлення в дію

ефективнішої цінової політики, зайнятості населення держави, створенню системи соціального захисту бідного верства населення.

Найбільш точне застосування реальних діючих заходів щодо податкового регулювання, опираючись до зарубіжного досвіду, дозволить сформувати необхідні передумови для прозорості господарської діяльності, що наразі знаходиться в тіні, зрівняння податкового навантаження серед населення із різним рівнем доходу та в цілому для забезпечення добробуту в Україні.

Впровадження нових механізмів звітування платників податків шляхом подання податкової звітності засобами електронного зв'язку залишається для органів державної податкової служби одним із важливих напрямків поліпшення процесу обслуговування платників податків.

У Швеції також, удосконалення податкової системи ведеться під гаслом «єдина декларація — єдиний рахунок». Кожному резиденту Швеції присвоюється єдиний фіскальний номер (ID), який є стандартною формою обліку населення.

Особлива увага в Європі та, зокрема, в Україні, присвячується спрощеній системі оподаткування малого бізнесу. В окремих країнах, також вводяться додаткові умови для зниження суми сплати податків. Саме це сприяє відмовитися від тіньової господарської діяльності і за допомогою цього збільшуються розміри податкових надходжень до бюджету. Кожен платник податку має в змозі самостійно визначати свої податкові зобов'язання.

Отже, податкова система є одним із найважливіших інструментів впливу держави на показники фінансово-економічного розвитку країни. Сутність податкової системи, структура, функції, напрямки вдосконалення та принципи її побудови визначаються безліччю факторами.

Для України використання світового досвіду є дуже важливим, тож зазначимо, що саме на розвиток Японії нам слід опиратися. Податкова система всіх країн є інструментом не лише фінансово-економічного регулювання, а й політичного розвитку суспільства. Вона відображає зацікавленості різних суспільних груп та політичних партій, також є результатом домовленості, до якої прийшли сили у процесі узаконення податкових кодексів.

РОЗДІЛ 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

2.1 Аналіз структури податкової системи України

Сучасна податкова система країни дуже подібна на своїм складом та структурою до систем країн з розвинутою ринковою економікою, оскільки питання обкладання податками складено з урахуванням норм, аспектів податкової політики СОТ європейського законодавства з системи податків та інших світових економічних організацій. Проте система податків в Україні, порівнюючи з закордоном, не є інструментом, що підвищує конкурентоспроможність країни, вона не впливає на підвищення фінансової активності суб'єктів господарювання [19].

Ми повинні сказати, що за останні роки в сучасній податковій системі прослідковується схильність до збільшення частки непрямих податків, а це не відповідає досвіду розвинутих європейських країн в яких прямі податки становлять левову частку серед загальних податків (табл. 2.1).

Державні й муніципальні доходи - досить різноманітна і одночасно єдина система. Класифікація державних і місцевих доходів здійснюється за різними ознаками, що наведені у додатку Г.

Таблиця 2.1

Динаміка та структура формування податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2014–2018 рр. [21]

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Доходи бюджету, млрд.грн	456,1	652,0	782,8	1016,9	1184,3
частка у ВВП, %	28,7	32,9	32,8	34,1	33,3
Податкові надходження, млрд.грн	367,5	507,6	650,8	828,2	986,3
частка у ВВП, %	23,2	25,6	27,3	34,7	27,7
частка у доходах бюджету, %	82,6	77,9	83,1	81,4	83,3
Прямі податки, млрд.грн	170,8	218,1	293,2	392,8	452,0
частка у ВВП, %	10,8	11,0	12,3	16,5	12,7
частка у доходах бюджету, %	37,4	33,4	37,5	38,6	38,2
Непрямі податки, млрд.грн	196,7	289,5	357,6	459,9	534,3
частка у ВВП, %	12,4	14,6	15,0	19,0	15,0
частка у доходах бюджету, %	43,1	44,4	45,7	45,2	45,1

За даними, які ми дослідили щодо структури податкової системи України, в останні роки покращилась роль непрямого оподаткування. За аналізований період до зведеного бюджету України податкові надходження виросли у 2,7 рази, непрямі податки – рівно у 3 рази. Отже, питома вага непрямих податків у структурі показників податків до доходу бюджету збільшилася з 43,1% у 2014 р. до 45,1% у 2018 р.

У порівнянні з податковими надходженнями, неподаткові становлять маленький відсоток всіх надходжень. Так у 2014 році питома вага неподаткових надходжень до доходів державного бюджету склала 17,7%, а у 2018 році вона ще знизилась до 16,3% (на 1,4%). Це зумовлено початком бойових дій на сході України, адже потрібно було швидко поповнювати держказну, наприклад, на військові затрати.

До прямих податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, екологічний податок, плата за користування надрами, плата за землю, рентна плата. Непрямі податки включають податок на додану вартість, акцизний податок, мито.

Взагалі дохід зведеного бюджету України формується за рахунок податкових надходжень, які займають 82,6% доходів і це показано на рис. 2.1.

Згідно показників 2018 року найбільшу частку непрямих податків та взагалі податкових надходжень складає податок на додану вартість (38,3%). Слідом йде податок на доходи фізичних осіб – 17,1% , акцизний податок – 10,4 та податок на прибуток підприємств – 6,9%.

Отже, аналізуючи показники різних періодів ми виділили трійку лідерів податкового рейтингу та хочемо більш докладно розкрити найважливіші податкові надходження до бюджету країни таких податків: податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток юридичних осіб. Ці три податки забезпечують понад дві третини (у 2018 році – 70%) усіх податкових надходжень до зведеного бюджету України.

Рис. 2.1 Структура доходів зведеного бюджету України за 2018 рік [22]

Податок на додану вартість (ПДВ) – непрямий податок, який враховується в ціну товару і сплачується покупцем товару або послуг. Він є одночасно найважливішим та одним із найбільш «важких» з податків у податковій системі України. Зв'язано це по-перше з методом його нарахування і сплати, який дозволяє країні поповнювати державну казну, але одночасно й мати корупційну складову в частці бюджетної заборгованості перед суб'єктами оподаткування, ухилення від сплати і взагалі недосконалого податкового законодавства [23].

Стандартна ставка ПДВ складає 20% і застосовується до усіх зазначених операцій, якщо законодавством не встановлено нульову ставку, ставку у розмірі 7%, або якщо не передбачено звільнення окремих операцій від сплати ПДВ.

За 2018 рік надходження до загального фонду державного бюджету від податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) становили 79,1 млрд. грн. та від податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – 295,4 млрд. грн. [21].

В табл. 2.2 зображено динаміку надходжень податку на додану вартість до зведеного бюджету України за 2014-2018 рр.

Показники стягнення податку на додану вартість за 2014-2018 роки[24]

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
На 1 людину, грн.	4 166	5 762	7 731	10 216	11 975
На 1 працюючого, грн.	10 471	15 013	20 269	26 865	30 848
У відсотках до ВВП, %	12,1	12,4	13,8	14,6	14,3
Усього, млн. грн.	189 241	246 858	329 911	434 041	506 168

Отже, виходячи з даних, які наведені в таблиці робимо висновки, що починаючи з 2014 року показники податку на додану вартість з кожним роком помірно зростають. Так, у 2015 році він становив 189 241 млн. грн., у 2016 році - 329 911 млн. грн., до 2018 року цифра підскочила аж до 506 168 млн. грн. та у 2019 році аналітики прогнозують значне стягнення цього податку, адже станом на 31.08.19 цифра сягнула 436 664 млн.грн., а виконаний план тільки на 55%.

Наведемо також фактичні і прогнозні значення внутрішнього ПДВ у 2017-2021 роках на рис. 2.2 та додатку Д.

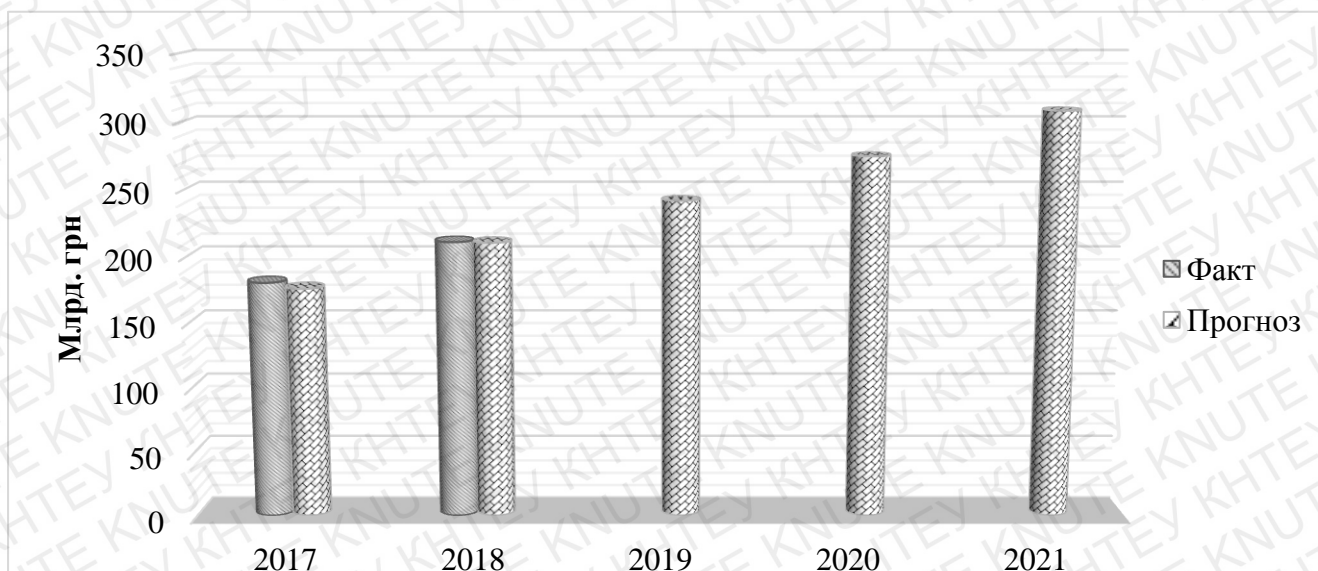

Рис. 2.2 Фактичні і прогнозні значення надходження внутрішнього податку на додану вартість за 2017-2021 роки [21]

Прогнозні показники надходження ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням змін у кон'юктурі валової доданої вартості

розраховуються згідно з формули 2.1 за п'ятьма показниками: валова додана вартість, номінальна ставка податку, реальна ставка, коефіцієнт корекції номінальної ставки податку. У розрізі восьми видів економічної діяльності: сільське господарство, мисливство та лісове господарство; добувна промисловість; обробна промисловість; виробництво та розподіл електроенергії, газу та води; будівництво; оптова, роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту; транспорт; інші види економічної діяльності [25].

$$\text{ПДВ} = \frac{\sum_{i=1}^n \text{ВДВ} \times \text{НС} \times \text{Кк}}{100}, \quad (2.1)$$

де ВДВ – валова додана вартість і-го виду економічної діяльності;

n - кількість видів економічної діяльності;

НС – номінальна ставка податку;

Кк – коефіцієнт корекції номінальної ставки податку [26].

Судячи з діаграми фактичні та прогнозні значення хоч і не значно але відрізняються на користь фактичних показників. Це означає, що аналітики майже точно прогнозують показники справляння податку. Як згадувалось раніше, податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг набагато перевищує внутрішній ПДВ. Імпорт становить в межах 70% всього ПДВ, а відповідно внутрішній ПДВ навіть не досягає 30% показника. Це свідчить про велику залежність України від товарів, послуг, що ввозяться в країну та залежність від курсу валют.

Показники, які відображають фіскальну ефективність ПДВ, засвідчують наявність негативних факторів, що мають дестабілізуючий вплив на фіскальну ефективність, яка є нерівномірною, у різні роки або зростала або знижувалась.

Другим податком, який знаходиться на 3 місці по справлянню серед інших податків в Україні є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Він стягується з доходів фізичних осіб резидентів та нерезидентів, які отримують дохід з джерел їх походження в Україні.

Згідно Податкового кодексу України, для доходів фізичних осіб в Україні застосовується основна ставка 18% [2].

Мінімальна заробітна плата в нашій країні в кінці 2018 року становила 3723 грн. та вже з початком 2019 року мінімалка підвищилась до 4173 грн. в місяць.

Прожитковий мінімум працездатної особи станом на кінець 2018 року становив 1853 грн., з початку 2019 року прожитковий мінімум залишився незмінним після підняття заробітної плати до 4173 гривень та вже до кінця року планує піднятися до 2027 грн [27].

Загалом справляння податку на доходи фізичних осіб в Україні за останні роки ми можемо побачити на рис. 2.3.

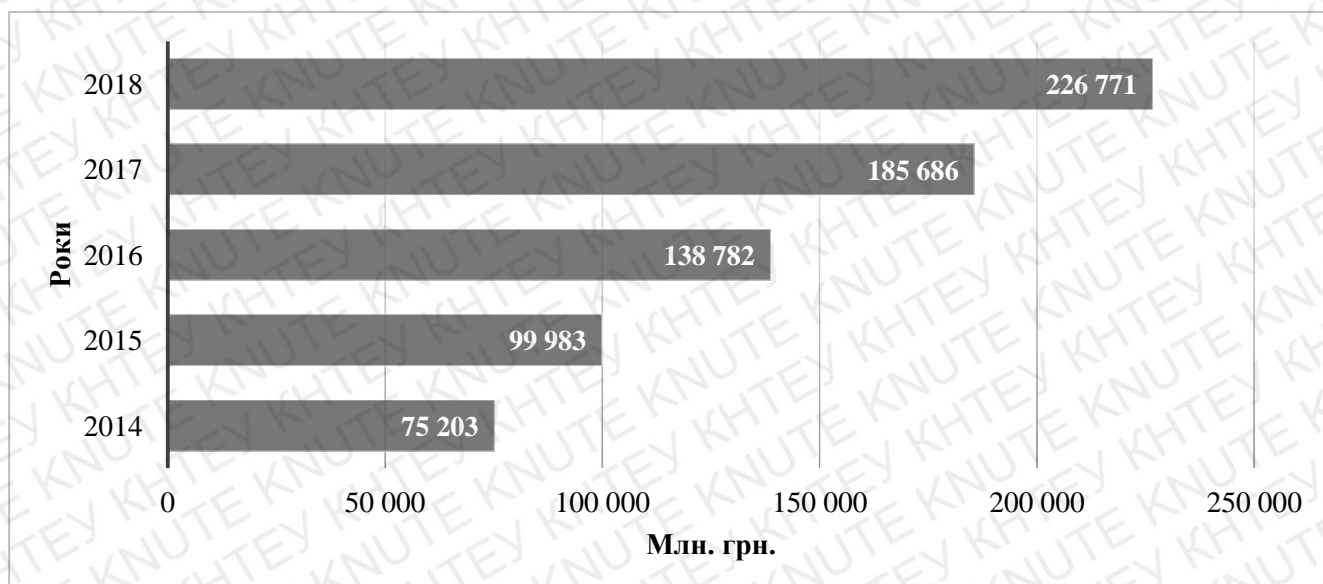

Рис. 2.3. Динаміка надходження ПДФО до зведеного бюджету України у 2014-2018 рр.[21]

Можна побачити з графіку, що з кожним роком стягнення податку стає все більше і більше. Порівнюючи з попередніми роками податок у 2014 і 2015 роках сплатили на суму 75 203 та 99 983 млн. грн. відповідно майже у 2 рази менше в порівнянні з 2016 і 2017 роками. У 2018 році спостерігаємо підвищення надходження ПДФО до бюджету України – 226 771 млн. грн, це аж на 41 085 млн. грн. сплата податку збільшилась в порівнянні з попереднім роком. Станом на 31.08.2019 показує показник в 266 995 млн. грн. і прогноз виконано лише на 66%. Отже, ми хочемо сказати, що ПДФО дуже зростає і на кінець року він буде становити значно більше ніж ми бачимо в цій таблиці зараз. Це зумовлено

розширенням бази оподаткування, внаслідок зменшення рівня тіньової економіки. Хоч надходження і зростають до бюджету але значних змін ми на сьогодні не бачимо.

Оцінку податку на доходи фізичних осіб як фіскального показника доцільно здійснити за показниками наведеними в табл.2.4. В структурі податкових надходжень до бюджету податок на доходи фізичних осіб займає значну частку, яка коливається в середньому від 17 до 20%. Зростання надходжень від ПДФО свідчить про зростання номінальних доходів населення, в першу чергу за рахунок зростання номінальної заробітної плати і підвищення фіскальної ефективності податку. Частка ПДФО відносно ВВП складає протягом 2014-2018 рр. приблизно 5% із відхиленням плюс (мінус) 2%, що характеризує податок на доходи фізичних осіб як стабільне джерело доходів бюджету.

Таблиця 2.4.

Податок на доходи фізичних осіб як фіскальний показник у 2014-2018 рр.[28]

Показник	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.
Всього податкових надходжень, млрд. грн.	367,5	507,6	650,8	828,2	986,3
Частка ПДФО в структурі податкових надходжень, %	18,5	17,3	18,6	19,6	17,1
ПДФО у % до ВВП	4,7	5,0	5,8	6,2	6,4
ПДФО на 1 людину, грн.	1 655	2 334	3 275	4 371	5 365
ПДФО на 1 працюючого, грн.	4 161	6 081	8 526	11 493	13 820

Важливими показниками, що характеризують особливості формування надходжень від податку, є податок на доходи фізичних осіб на 1 людину і 1 працюючого. З даних наведених у таблиці, видно, що податкове навантаження на 1-го працюючого суттєво зростає порівняно із однією людиною, що може свідчити про приховування доходів громадян, які офіційно не зайняті, але при цьому активно працюють в тіньовому секторі економіки. Збільшення податку залежить від зростання рівня мінімальної заробітної плати в країні. Тому, подальша фіскальна політика у сфері справляння даного податку повинна бути спрямована на легалізацію доходів громадян, налагодження тісної співпраці між

платниками і працівниками податкової служби, виявлення джерел походження об'єкта оподаткування та ін.

Аналізуючи показники податкових надходжень за останні п'ять років можна сказати, що доходи бюджету за рахунок податків з кожним роком збільшуються. У 2014 році загальна сума їх становила 367 512 млн.грн., з них 87 334 млн.грн. до місцевого бюджету, а 280 178 млн.грн. (76,2%) - державний бюджет. В 2018 році показники значно підвищились (майже в 3 рази) – 986 349 млн. грн., з них 753 816 млн. грн. (76,4%) йдуть до державного бюджету.

За 2014-2018 роки у структурі податкових надходжень до державного бюджету особливих змін не відбулося. Кожного року податок на додану вартість (ПДВ) займає перше місце серед інших податків, разом з ним провідне місце також мають акцизний податок (АП), податок на прибуток підприємства (ППП) та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Так у 2014 році сума ПДВ склала 189 241 млн.грн. (питома вага 67,5%). Вже 2018 року він склав 506 168 млн.грн. (питома вага 67,5%). У 2014 році й в подальшому друге місце займав АП (44 941 млн.грн., питома вага 16%), наступний був податок на прибуток підприємств (39 942 млн.грн., питома вага 14,3%). Та вже у 2018 році акцизний податок становить 124 104 млн.грн. (16,5%), податок на доходи фізичних осіб - 91 124 млн.грн. (12%), а ось питома вага податку на прибуток підприємств значно понизилась на 3,3% (82 327 млн.грн., питома вага 11%). Різке збільшення суми доходів ПДФО пояснюється, тим що з 2016 року основна ставка податку підвищилась з 15% до 18%, а ставка ППП так і залишилась незмінною - 18%.

За офіційними прогнозними даними доходи державного бюджету України на 2019 рік передбачаються у розмірі 1 трильйон 26 мільярдів 131 мільйон гривень. З них 860 мільярдів – це податки. Станом на 31.08.2019 року доходи становлять 1 037 114млн.грн, з них податкові надходження займають 84% (866 742млн.грн.). Отже, план по доходам держбюджету виконано на 101,1%, а по податкам на 100,7% [29].

Податок який відіграє значну роль у фінансово-економічному регулюванні економіки та знаходиться на 4 місці по величині стягнення податків до держбюджету України, є податок на прибуток підприємств.

Базою оподаткування є грошове вираження об'єкту оподаткування, визначеного згідно із статтею 134 Податкового Кодексу, а об'єктом є прибуток із походженням з України та за межами; дохід за договорами страхування; прибуток нерезидента та інші.

Останнім часом чітко спостерігається тенденція до зниження базової ставки. Так, у 2011 році податкова ставка становила аж 25%, а у 2014 році ставка як впала до 18% так й надалі продовжує тримати свої позиції на 18%.

На рис. 2.4. зображено динаміку надходжень податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України за 2013-2018 рр.

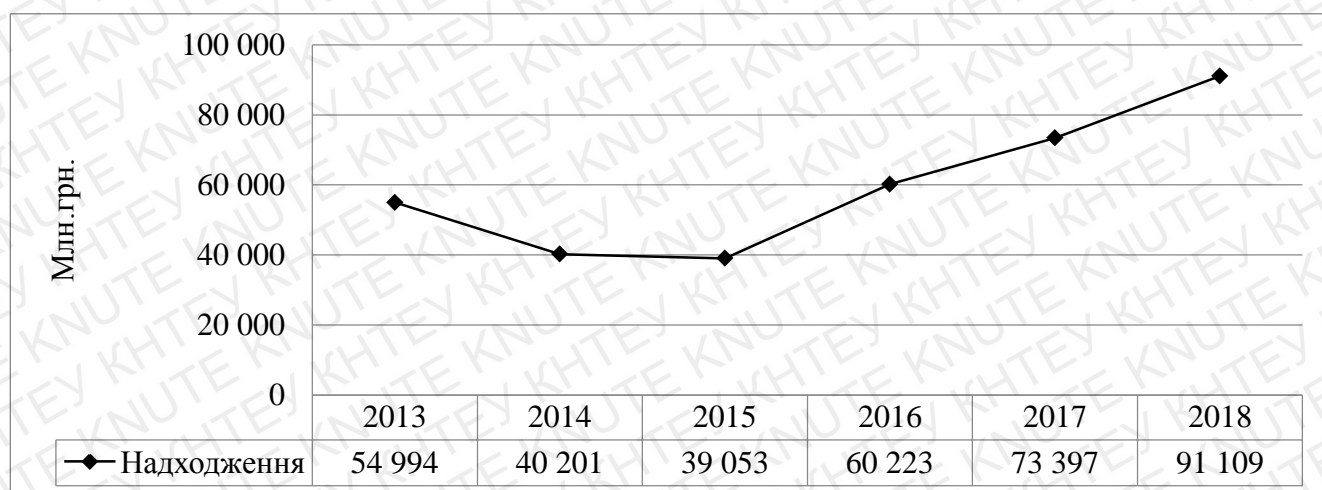

Рис. 2.4. Динаміка надходження податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України за 2013-2018 роки [28].

Як бачимо, динаміка справляння податку на прибуток підприємств характеризується нестабільністю показників, а саме: починаючи з 2013 року показники податку рівномірно спадали до 2015 року, з 54994 млн. грн. до 39053 млн. грн. і цьому сприяла політична та економічна ситуації на сході та на півдні України. Та починаючи з середини 2015 року динаміка стрімко починає рости, адже країна повинна виходити з нестабільної ситуації та поповнювати запаси Державної казни, тож з показника 39053 млн. грн. різко становиться 60223 млн. грн. у 2016 році. Та як вказувалось вище, у 2018 році показник сягнув 91109

млн.грн. Станом на 31.08.2019 виконано на 78%, сума вже перевищує попереднє значення на 13938 млн.грн. (105047 млн.грн.) . І це є гарним показником стабільності справляння податку, адже це доказує про невеликий рівень тіньової економіки, але якщо так і далі буде зростати стягнення, то може з'явитися загроза підвищення рівня тіньової економіки.

Розглянемо детальніше (рис. 2.5) податок на прибуток підприємства у розрізі податкових надходжень до зведеного бюджету України.

Рис. 2.5. Частка надходжень податку на прибуток у структурі податкових надходжень Державного бюджету [12]

Зменшення частки надходжень податку на прибуток у структурі податкових надходжень Державного бюджету з 10 % у 2013 році до 8,2 % у 2018 році пояснюється зменшенням загального позитивного фінансового результату підприємств або збитками за відповідні періоди, що демонструє відсутність дієвих змін в економіці країни.

Отже, розглянувши податок на прибуток юридичних осіб хочемо показати в дод. Д, статистику за перше півріччя 2019 року, а саме платників податків, які сплатили до зведеного бюджету України найбільше податків і зборів. Висновок такий, що трійку лідерів складають такі компанії: АТ «Укргазвидобування» - 25634030,39 тис.грн, НАК «Нафтогаз України» - 16988946,84 тис.грн, АТ КБ «ПриватБанк» [30]. Організації, які потрапили в п'ятнадцятку переважно

займаються добуванням, переробкою природного газу і нафт, також багато компаній, що виробляють тютюнові вироби.

2.2 Проблеми реалізації регулюючої функції податків в Україні

Серед інструментів державного регулювання чи не важливішу роль відіграє виважена податкова політика, яка є складовою економічної політики держави.

В Україні найважливішою функцією податку на сьогодні є фіскальна, а її регулююча та стимулююча функції мінімізовані, тому саме проблема покращення податкової політики є дуже актуальною на даний момент у задоволенні сталого економічного розвитку та у процесі побудови ринкових відносин України. Фіскальний та регулюючий вплив податкової системи на стан економіки країни оцінюємо за допомогою показника податкового навантаження [31].

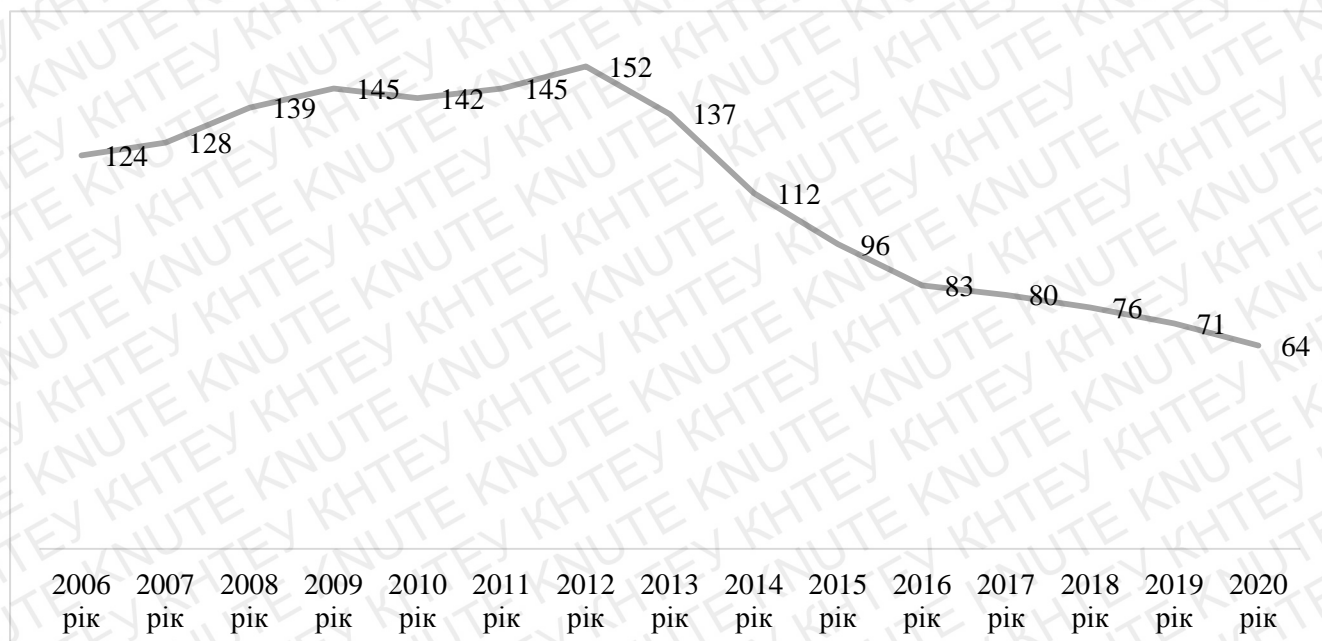
Податок на прибуток є одним із найкращих джерел фінансування державного бюджету, тому аналіз його надходжень складає основу для визначення раціональних моделей збільшення фінансового плану держави та ефективного виконання покладених функцій.

Отже, податкове навантаження показує вплив податків на певних суб'єктів господарювання чи в цілому на економіку держави, він є показником ефективності податкової політики, який має вплив на наповнення державного бюджету України, рівень податкових надходжень у структурі ВВП і відповідно частку ВВП на душу населення.

Проведене Світовим банком дослідження Doing Business відображає наявність перешкод зі сторони оподаткування для здійснення підприємницької діяльності в Україні, адже країна знаходиться в міжнародному рейтингу далеко не на перших позиціях. Тобто в загальному рейтингу легкості ведення бізнесу 2020 року прогноз сприятливості оподаткування Україна стрибнула аж на 7 позицій в гору. Таким чином, Україна опинилася на 64-му місці з-поміж 190 досліджуваних країн. Так Україна в рейтингу Doing Business ще ніколи не піднімалась [32].

Дивлячись на рис. 2.6 ми бачимо, що з початком розрахунку рейтингу в 2006 році країна посідала 124 місце. І тільки у 2015 році Україна нарешті увірвалась до першої сотні.

Найгіршу позицію країна займала у 2012 році (152 місце серед 183-х).

Рис. 2.6 Місця України у світовому рейтингу Doing Business за 2006-2020 роки [33]

Нинішній результат непоганий, але не найкращий навіть серед пострадянських країн.

Литва знаходиться на 11 місці, Естонія — на 18, Латвія — на 19, Казахстан — на 25, РФ — на 28, Молдова — на 48-му, а Білорусь — на 49-му.

Рівень податкового навантаження розраховується як частка бюджетних податкових надходжень у ВВП (2.2).

$$ПН = \frac{ПП}{ВВП} \times 100\%, \quad (2.2)$$

де ПН – податкове навантаження на рівні економіки (макрорівень);
 ПП – сумарна величина всіх податкових надходжень до бюджету;
 ВВП – валовий внутрішній продукт при його первинному та вторинному розподілі[2].

В табл. 2.5 зображено динаміку надходжень податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України починаючи з 2015 року.

Таблиця 2.5

Показники стягнення податку на прибуток підприємств за 2015-2019 роки

[28]

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Станом на 31.08.2019р.
На 1 людину, грн.	910	1 411	1 728	2 155	2 508
На 1 працюючого, грн.	2 375	3 700	4 543	5 553	6 421
У відсотках до ВВП, %	2,0	2,5	2,5	2,6	2,7
Усього, млн. грн.	39 053	60 223	73 397	91 109	105 047

Виходячи з наведеного розрахунку, слід зазначити, що показники податкового навантаження постійно змінюються. Так, у 2015 році спостерігається найменший показник у порівнянні з попередніми та наступними роками. Та вже у 2016 році показник різко підскочив аж на 0,5%, незважаючи на те, що з прийняттям Податкового кодексу України відбулися значні зміни в адмініструванні податків. 2017 року відсоткові показники до ВВП залишились незмінними, адже впливового підвищення сум не відбулось. Аналізуючи надходження станом на кінець серпня 2019 року, доходимо до висновку, що у 2019 році всі показники є вищими за попередні аналізуючі роки, в загальній сумі у 2019 році надійшла така сума як 105 047 млн. грн., це аж на 13 938 млн. грн. вище за 2018 рік та показник податкового навантаження поступово почав підніматися.

Підвищення податкового навантаження з податку на прибуток, погано впливає на економіку в країні в цілому. Однією з головних проблем до якої може призвести підвищення є: затримка економічного розвитку

Таким чином, основними інструментами податкової політики є:

1. Види податків;
2. Склад платників податків;
3. Об'єкти оподаткування;
4. База оподаткування;

5. Податкові ставки;
6. Податкові пільги [34].

Регулюючи функцію податків, використовують шляхом застосування такого інструмента як податкова ставка.

Згідно Податкового кодексу України, для доходів фізичних осіб в Україні застосовуються «пласкі» ставки оподаткування 0%, 5%, 9%, 18% в залежності від виду доходів [2].

Базова ставка податку з 1 січня 2016 року і по сьогоднішній день становить 18%, порівнюючи з першою базовою ставкою податку у 2011 році та подальшою у 2012 році – 15% та 17% відповідно, на сьогодні ставка зросла. Це можна розглядати по різному, а саме зростання податкової ставки зумовлює зростання податкових надходжень до бюджету та зменшення дефіциту держбюджету України, але також зростання стимулює до ухилення від оподаткування, а й відповідно до зростання тіньового сектору економіки, тобто таким чином буде зростати загроза економічній та національній безпеці в цілому [35].

Знижені ставки:

- 0% - доходи від дарунків (якщо їх сума не перевищує 25% однієї мінімальної зарплати, винятком є грошові виплати у будь-якій сумі), спадщина і т. д.;
- 5% - дивіденди за простими акціями, якщо вони отримані від платника податку на прибуток;
- 9% дивіденди за простими акціями, якщо вони отримані не від платника податку на прибуток [36].

Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, з урахуванням особливостей.

Як відомо, в Україні використовується основна ставка податку на прибуток, яка становить 18%. Для порівняння розглянемо ставки податку на прибуток підприємств у деяких країнах світу (Дод. Е).

З Дод. Е видно, що ставки податку на прибуток у зарубіжних країнах знаходяться в межах від 10% до 55%. Це обумовлено цілями та напрямками

податкової політики, яка реалізується у цих країнах. Зазначимо, за всі назначені роки найвища ставка податку на прибуток була у Об'єднаних Арабських Еміратах – 55%, а найнижча у Болгарії – 10%.

Останнім часом чітко спостерігається тенденція до зниження базової ставки. Так, у 2011 році податкова ставка становила аж 25%, а у 2014 році вона вже становила 18% та й надалі продовжує тримати свої позиції на 18% динаміку зменшення ставки податку на прибуток підприємств можна розглянути на рис. 2.7.

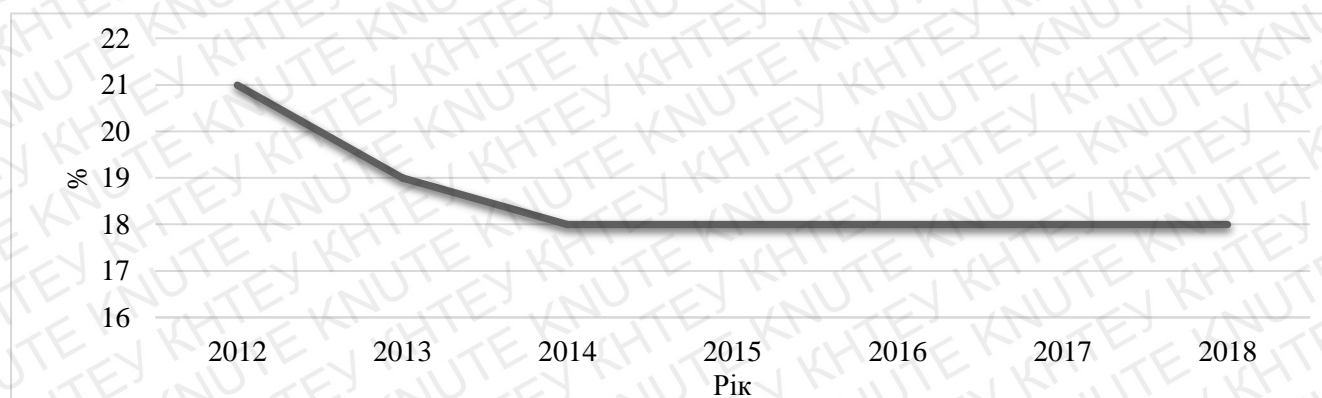

Рис. 2.7 Динаміка ставки податку на прибуток підприємств [24].

Базова (основна) ставка податку на сьогодні становить:

- 18%; 0% і 3% - для страхової діяльності;
- 0, 4, 6, 12, 15 і 20% - застосовується для нерезидентів;
- 10 і 18% - для букмейкерської діяльності, діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів [2].

Відмітимо, що у значній частині країн світу ставка податку на прибуток за період дослідження була стабільною так як і в Україні за останній час.

Ще хочемо приділити увагу не менш важливому податку на майно, який складається з: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю.

Об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості та його частка.

Базою оподаткування для цього податку являється загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості включаючи його частки.

Ставки податку на поточний рік впроваджуються за рішенням сільської, селищної або міської ради. Станом на 2019 рік ставка має розмір, що не перевищує 1,5 % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня за 1 кв. метр бази оподаткування.

Також, власники житлової нерухомості, загальна площа якої перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) або для будинку – 500 квадратних метрів, крім цього платники сплачуватимуть додатково 25 тис. грн у рік за кожен із вказаних об'єктів житлової нерухомості.

Податкові пільги, що застосовуються на платників податку на нерухоме майно розглянуто в додатку Ж.

Окрему увагу ми хочемо зосередити на ідею уряду, щодо впровадження податку на виведений капітал.

Податок на виведений капітал – є різновидом податку на прибуток та можна сказати, що він є заміником цього податку, яким оподатковується виведення грошей з обороту компанії. Податкова база податку на виведений капітал наведена на рис. 2.8.

Рис. 2.8 Податкова база ПнVK [39]

У країнах з розвиненою економікою податок на майно, а основну роль в ньому грає податок на нерухоме майно, є одним із основних джерел доходів місцевих бюджетів, інструментом ефективного використання майна – регулююча функція та дієвим елементом реалізації принципу соціальної справедливості, що передбачає рівномірність розподілу податку між громадянами пропорційно до їхніх статків. Нажаль чинний в Україні податок на нерухоме майно, з урахуванням вилучень з бази оподаткування та значного обсягу пільг, не у повному обсягу виконує ці функції.

В той же час система оподаткування прибутку юридичних осіб в Україні має комплекс суттєвих недоліків:

- складні правила розрахунку процентів за запозиченнями;
- наявність агресивних схем податкового планування, що зазвичай використовують компанії-монополісти, щоб уникнути оподаткування;
- контроль за цінами при проведенні операцій між латниками податку [40].

Отже, основним завданням реформування податкової системи України є зниження податкового навантаження на економіку. При цьому різке зниження податкових ставок і загального рівня оподаткування (податкового коефіцієнту) може не призвести до очікуваного зростання інвестицій і темпів економічного зростання. Звичайно, зниження податкових ставок сприятиме зростанню інвестиційних можливостей українських підприємств.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1 Податкова політика в Україні в сучасних соціально-економічних умовах

Сучасну податкову систему прийнято вважати нестабільною та надмірно складною. Це пригнічує соціально-економічні дії в державі та стримує розвиток підприємництва.

Колишній Міністр фінансів Наталія Яресько назвала нинішню податкову систему «складною, незрозумілою, суб'єктивною і корупційною».

Податкова політика відіграє значну роль у розвитку економіки країни, оскільки вона має вплив на інноваційну спроможність держави, якісний рівень фінансового регулювання економіки та на залучення інвестицій. Основну увагу науковців як роль податкової політики впливає на забезпечення фінансового зростання приділено вивченню питання структури оподаткування, яку розглядають як поєднання податкових ставок та баз виокремлених податків. [41].

Вона має специфічну сутність, власні як стратегічні, так й тактичні цілі, методи, завдання, виокремлені види та принципи формування.

Податкова політика розглядається як діяльність держави у системі встановлення і стягнення податків. Значними критеріями податкової політики є її ефективність у сфері економіки та соціальна справедливість [42].

Державна податкова політика, яка існує на сьогодні в Україні, здійснює вагомий вплив на податкову систему в цілому та її податкове законодавство, результатом є те, що відбуваються зміни законодавства в контексті податків, які спрямовані на вирішення першочергових проблем щодо наповнення бюджету окремими видами податків, а також є помітною здійснення стратегічних змін в українській податковій системі. Механізмом державної податкової політики розуміють сукупність організаційно-правових норм та методик управління за стягненням податків, що по суті забезпечують об'єднання стратегічного і

тактичного планування оподаткування, за допомогою податкового контролю держава виконує правове регулювання в сфері податкового законодавства і утворення положень для результату взаємодії та ефективного функціонування всіх учасників податкових відносин [43].

Принципи створення механізмів державної податкової політики мають відповідати конкретизації у відповідності до соціально-економічної ситуації, що склалася в країні в певному періоді її розвитку.

До таких принципів відносять:

1. Нормальний рівень отримання органами державної влади надійними та стабільними податковими доходами;
2. Надійність стабільних темпів зростання державних доходів за рахунок збільшення економічних показників, а не за допомогою підвищення податкового тягаря;
3. Створення гарних умов для розвитку приватних підприємців та інвестування в виробничі сфери, для затвердження нових технологій, техніки і здійснення виправданих науково-дослідних робіт;
4. Захист вітчизняних виробників і національного ринку від несприятливих зовнішніх умов;
5. Єдність податкової стратегії і тактики;
6. Інтеграція сучасної податкової системи у зарубіжний економічний і податковий простір [44].

Заходи держави у сфері оподаткування визначаються цілями і завданнями податкової політики (рис. 3.1).

Сучасна податкова політика має вплив на всі етапи відтворювальних та розподільчих процесів щодо доходів між членами суспільства. Цей вплив може реалізуватися через уповільнення темпів економічного розвитку держави, стимулювання діяльності вітчизняних підприємців, досягнення всіх умов для швидкого економічного зростання та зростання рівня суспільного добробуту в Україні.

Фіскальна ціль державної податкової політики впливає на джерела фінансування прямих видатків держави щодо реалізації соціальних програм та державних інвестицій.

Рис. 3.1 Цілі податкової політики [45]

В інтересах держави зростання достатку громадян через забезпечення умов економічного зростання, зростання національної конкурентоспроможності товаровиробників, для збільшення реальних доходів населення [46, с.504].

В розвинутих країнах функціонують різні системи оподаткування. Значна частка країн Європи використовує прогресивну шкалу оподаткування: чим більше твій дохід, тим більше ти віддаєш кошти в бюджет країни. Прогресивна шкала оподаткування має позитивний вплив державних видатків на соціальні блага (медицину та освіту), але якщо паралельно будуть відбуватись й інші зміни. Доцільно також зменшити податковий тягар кінцевих споживачів, застосовувати адекватні ставки на податки для великих підприємств. Але такі зміни повинні поєднуватись зі змінами у фіскальній політиці України: полегшенням адміністрування податків, підвищенням прозорості контролю за використанням, політичною урівноваженістю в країні.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, розмір тіньової економіки складає 33% від рівня ВВП країни (Міністерство економічного розвитку і торгівлі 2018). Детінізація є запорукою збільшення дохідної частини бюджету, адже тіньовий сектор не сплачує податків і фактично паразитує на

«офіційному» сегменті. Як показує український досвід, для цього недостатньо просто зменшити ставки податків для бізнесу. Зниження ставки єдиного соціального внеску вдвічі (з 41% до 22%) в 2016 році призвело до майже 20 млрд річних втрат надходжень до бюджету. Водночас, згідно з висновками Національного інституту стратегічних досліджень, це не викликало детінізацію економіки та не стимулювало інвестиційно-інноваційний розвиток [47].

У нинішній зарубіжній практиці найбільшого застосування набули наступні методи податкової політики:

- в залежності від економічного стану зменшення чи збільшення податкового навантаження на платників податків;
- контроль за складом податків, об'єктів їх оподаткування, податковими ставками, способами за якими обчислюються податкової бази та терміном сплати податків;
- регулювання балансу прямого і непрямого оподаткування;
- заміна одних способів і форм оподаткування іншими, запровадження нових або скасування існуючих податків;
- введення податкових пільг або їх скасування, знижок та вилучень з податкової бази;
- контроль за співвідношенням пропорційних і прогресивних ставок оподаткування;
- регулювання видів штрафів за несплату податків, загальних податкових правопорушень та силу відповідальності за їх вчинення [45].

Введення в дію податкової політики відбувається шляхом використання окремих інструментів податкового механізму, застосовуючи які, держава створює сприятливі умови, за яких підприємцям стає вигідно враховувати інтереси держави в процесі своєї діяльності та стає невикладно ухилятися від сплати.

Формування сучасної податкової політики здійснюється з урахуванням певних принципів, які наведено на рис. 3.2.

Податкова політика має задовольняти вказані інтереси на двох рівнях: необхідному та достатньому, для реалізації своїх фінансово-регулюючих інтересів держави. Необхідний рівень реалізації зацікавленостей включає фінансовий стан функцій держави – апарату управління. А якщо податкова політика держави не має в змозі задовольнити фінансово цей рівень інтересів, то не може йтися ні про який результат податкових дій, адже саме джерело дії має ресурсні проблеми.

Рис. 3.2 Принципи формування державної податкової політики [48]

Також показниками ефективності податкової політики за регулюючим напрямком є:

- частка реалізованої продукції суб'єктів господарювання, що мають податкові пільги, у ВВП та питома вага надходжень у загальних податкових надходженнях;
- відношення темпів росту податкових надходжень від суб'єктів малого підприємництва, які використовують податкові пільги, та темпів росту витрат на розвиток малого підприємництва.

Дивлячись на досвід країн із ринковою економікою, які теж, зокрема, методом проб і помилок удосконалювали своє податкове законодавство, нашій державі потрібний нетрадиційний підхід до модернізації наявної податкової системи. В результаті такого підходу стабілізується оподаткування в країні, закладаються підвалини єдиної податкової бази, утворюються сприятливі умови для впровадження механізму нарахування і вилучення податків з громадян. Сьогодні можна стверджувати, що в нашій державі функціонує податкова система, яка дає змогу наповнювати державний бюджет за допомогою стягнення коштів, здійснювати їхній розподіл та перерозподіл на економічний та соціальний розвиток [49].

Також хочемо акцентувати увагу на податок на виведений капітал. Вже давно ведуться дискусії щодо впровадження цього податку в Україні. Добре це чи погано?

Податок на виведений капітал справляється тільки в тому випадку, коли підприємство має прибуток і виводить його з підприємства [50].

Разом з тим гроші, які залишаються всередині господарюючого суб'єкта, є оборотними засобами і оподаткуванню не підлягають.

Якщо впровадять податок на виведений капітал, то це дуже вплине на бюджет держави. Згідно розрахунків, короточасний дефіцит бюджету прогнозується в сумі від 37 до 47 млрд. грн що відповідає 1,2-1,5% від ВВП у перший рік, коли впровадять новий податок згідно різних сценаріїв [39].

На нашу думку, дана ініціатива є непродумано, адже навіть з огляду на зарубіжний досвід можна відзначити такі вади:

- в Європейських країнах податок на вилучений капітал наявний тільки в Естонії з 2000 року та Латвії, Македонії та Молдови. Також є Грузії (з 2017 р.). У всіх інших – податок на прибуток;
- МВФ взагалі ставиться до цього податку з обережністю, адже ПнВК є новим та експериментальним податком, наслідки його непередбачувані, його впровадження потребує значної компенсації. А якою буде компенсація в Україні

вtrat податку на прибуток неможливо передбачити. Наприклад, у Грузії це було зростання акцизів та податків на автомобілі [51].

Офіційно уряд аргументує введення цього податку, такі наміри як: покращення притоку інвестицій, як наслідок – відсутність подвійного оподаткування, спрощення оподаткування та зменшення корумпованості; детінізація – зменшення кількості офшорів; стимулювання розвитку малого бізнесу – вірогідніше, прибуток буде залишатися в межах підприємства; полегшення адміністрування податків – ПнВК легше розраховується [52].

Підсумовуючи все сказане ми виділили основні переваги та недоліки моделі оподаткування виведеного капіталу.

Переваги:

1. Утворюється більше умов для ділової й інвестиційної активності. Можлива «фінансова діра» від вилучення податку на прибуток, може тривати близько 2 – 3 років. За досвідом країн в яких наявний новітній податок ВВП збільшується приблизно на 1,5 % на рік;
2. Створюються гарні умови для визначення чистого прибутку підприємства, адже їм більше не буде потреби занижувати фінансовий результат;
3. Повністю змінюється система роботи податкових органів, органи повинні будуть лише контролювати факт наявності таких операцій. Відповідно, не буде різних додаткових затрат та знизиться корумпованість таких органів.
4. Податкові організації зосередяться на дійсно великих платниках податків, таких як нафтогазові і транснаціональні корпорації. Розвиватиметься напрямок контролю за трансфертним ціноутворенням, впроваджуватимуться європейські механізми контролю за податковою базою [53].

Недоліки впровадження податку на виведений капітал:

1. В перші роки запровадження податку з'явиться фінансова діра, через недостатнє надходження до бюджету від податку на прибуток. За словами нинішнього президента України Володимира Зеленського, в перший рік вони не перевищать 25 млрд грн. А в Офісі великих платників податків ДПС заявляли, що

втрати бюджету за два роки, становитимуть 80 – 100 млрд грн. Як наслідок, можуть підвищитись ставки інших податків (ПДВ, акциз, ПДФО) [54];

2. Існує ризик того, що податкові органи під час перевірок можуть прирівняти велику кількість сумнівних операцій до операцій з виведення капіталу, а отже, підвести їх під додаткове оподаткування через необізнаність;

3. Одразу після впровадження податку, підприємці-платники податку буде й надалі ухилятися від оподаткування.

4. Існує ризик того, що податкові органи під час перевірок можуть прирівняти велику кількість сумнівних операцій до операцій з виведення капіталу, а отже, підвести їх під додаткове оподаткування через необізнаність;

5. Відсутня основа для ефективного захисту інтересів платників податків у судах і силових структурах. Адже бізнес не інвестуватиме гроші в розвиток, якщо розуміє, що завтра можуть статися рейдерські захоплення чи необґрунтовані "наїзди" з боку прокуратури, МВС або СБУ.

Звичайно, для повноцінної податкової реформи в Україні потрібно вирішити і ряд інших завдань, зокрема провести радикальну інституційну реформу, комплексне реформування не можливе без спрощення адміністрування податків, автоматизації процесів, антиофшорних заходів, зменшення надто високого податкового навантаження та інших важливих кроків [40].

Реформування в плані розділення ДФС на податкову та митну служби не мається на увазі, адже цей поділ не вплине на зменшення чи зростання розміру податкових надходжень та митних зборів, ліквідації системи єдиного податку для ФОП чи на зміни для власників «євроблях». Проте ми можемо побачити, що ці органи стануть тим, чим вони і мають бути: не репресивними організаціями, а сервісними службами.

Негативні наслідки на стан бюджету держави, які мають короткостроковий характер, не мають буди перешкодою для податкової реформи. Вони лиш свідчать про важливість доцільного податкового й бюджетного планування. Згідно з ситуацією в Україні податкове планування має ґрунтуватися на реалістичних очікуваннях доходів та не забувати про можливість песимістичного сценарію.

Податкова політика, яку проводить держава, має значний вплив на податкові надходження, тому що податки є інструментом впливу на фінансову діяльність підприємств, держави, вони можуть змінювати форму діяльності окремих підприємств, форму галузей економіки, форму всієї національної економіки.

3.2 Пріоритети оптимізації використання регулюючого потенціалу окремих податків

Одним із факторів посилення розподілу доходів населення в останні роки є стабільно низька ефективність використання регулюючої (або соціальної) функції податків за значної нерівномірності диференціації доходів від зайнятості. Зазначимо, що важливим чинником переважання фіскального характеру системи оподаткування фізичних осіб є: низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг, відсутність сімейного оподаткування та майже не враховується фактор низької дохідності населення.

Нині можна стверджувати, що податкова система України створила значні податкові навантаження для суб'єктів господарювання, є недосконалою у законодавстві, призвела до значного вилучення обігових коштів підприємств, які могли б піти на його підтримку та розвиток, виникнення додаткової потреби у кредитних ресурсах [55].

Щоб створити доцільні умови для зростання конкурентоздатності економіки України серед інших країн, держава повинна застосовувати податкову систему як головний інструмент економічного впливу.

Розвинуті країни вже давно усвідомили, що прямі податки мають не тільки фіскальний характер наповнення Державного бюджету, а також є важливим інструментом регулювання процесів, що відбуваються у ринкових економіках. Система податків в Україні спрямована на виконання тільки фіскальної функції і тому перебуває у кризовому стані, отже, потрібно терміново удосконалювати систему в контексті досвіду світової системи господарювання [11]. Необхідно

послабити регулюючий вплив економіки та досягти балансу інтересів бюджету і конкретного підприємця.

Для цього варто покращити гнучкість податкової системи, пристосувати її до «стресових» ситуацій, зовнішньої і внутрішньої економічної умов. По-перше, надати податковим органам права на дозвіл відстрочки, розстрочки по оплаті податків, стягнення пені, введення штрафів в залежності від матеріального стану платника податків і перспектив його розвитку, але по закінченню певного звітного періоду платник обов'язково повинен оплатити всю суму заборгованості.

Черговий фактор податкового регулювання передбачає реформування структури бюджетних видатків, покращення фінансування інвестиційно-інноваційних програм. Джерелом наповнення бюджету розвитку можуть бути кредити від міжнародних організацій, кредити НБУ, виплати за раніше наданими позиками, надходження від випуску в обіг довготермінових інвестиційних облігацій [56].

Проаналізувавши деякі статті ми дійшли висновку, що фізичні особи, які є суб'єктами підприємницької діяльності розповсюджена й ефективна форма господарювання. Розвиток в започаткуванні підприємницької діяльності фізичних осіб виступає ефективним чинником, що пом'якшує соціальну напругу і сприяє незалежності ринкових відносин, тому що саме він є структурною основою формування "середнього класу".

Налагодження довіри платників до органів податкової служби, податкової культури та їх взаємодія вимагає певного часу, протягом якого мають активно вестися інформаційні роботи з боку працівників цих органів та впроваджуватися попереджувальні заходи щодо ухилення від сплати податків платниками, або приховуванням ними значної частки доходів, а потім застосовувати жорсткі штрафні санкції до платника. За яких особі стане не вигідно приховувати прибуток, адже штраф може перевищувати його розмір. Система таких заходів не лише забезпечить виконання регулятивної, але й фіскальної функції податку. Всі особи, які мають платити податки повинні бути рівні перед законом, і не ухилятися від їх сплати.

Без перебільшення, можна стверджувати, що, завдяки єдиним ставкам ПДФО 2017-2018 років, громадяни України з порівняно невисокими доходами стали сплачувати податок за тих громадян, доходи яких є значно вищими. Адже за офіційними даними понад 95% населення мають низькі доходи, а лише біля 10% надвисокі [57]. Отже, потрібно внести зміни до Податкового Кодексу стосовно прирівнення у застосуванні податкових ставок, адже недоцільно використовувати такі ж самі ставки як для олігархів так і до бідної людини.

З метою надання пропозицій щодо створення в Україні оптимальної системи оподаткування доходів фізичних осіб ефективним є вивчення уже існуючих механізмів справляння прибуткового податку в інших країнах. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб свідчить, що в багатьох країнах світу шкала ставок прибуткового податку з громадян лояльна і максимальна їх величина сягає значних величин: 50% у Великобританії, 45% у Німеччині, 40% у Франції, 50% у Японії та в Австрії, 55% у Бельгії [12].

Як вже зазначалося раніше, можна ввести пропозицію, щодо стягнення податку в загальному на сім'ю - враховувати при сплаті податку фінансовий стан сім'ї та запропонувати прогресивну шкалу оподаткування в залежності від загального доходу сім'ї. Такі механізми вже давно використовуються в розвинутих країнах, вони дозволяють зменшити податковий тягар серед населення. Але ці зміни повинні впроваджуватись зважаючи на економічні, соціальні та культурні чинники, які існують в Україні. Повноцінне копіювання міжнародного досвіду без врахування цих чинників призведе до катастрофічного погіршення існуючої ситуації.

Методи стимулювання розвитку підприємницької діяльності в нашій державі вимагають – забезпечення рівноваги в стягненні податків та прийняття доцільних нормативно правових актів, які за своїм складом повинні посилити стимулюючий вплив податків на розвиток підприємницької діяльності. Задля досягнення цього методу пріоритетними повинні стати, такі напрями реалізації економічної політики:

- 1) вдосконалення податкових методів стимулювання інвестиційної активності у виробничій сфері;
- 2) створення прозорої, простої та зрозумілої процедури ведення підприємницької діяльності задля зниження реального рівня витрат, пов'язаних із започаткуванням та веденням власної справи;
- 3) спрощення процедур започаткування підприємницької діяльності фізичних осіб в Україні;
- 4) створення прозорої, простої та зрозумілої процедури ведення підприємницької діяльності задля зниження реального рівня витрат, пов'язаних із започаткуванням та веденням власної справи;
- 5) створення ефективної системи розвитку та підтримки підприємницької діяльності фізичних осіб;
- 6) розроблення і запровадження сучасного механізму надання пільг фізичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності;
- 7) запровадження заходів, які протидіяли б проявам ненормативного регулювання підприємницької діяльності з боку державних службовців.

Найвпливовішим податком, з стимулюючої функції та регулюючим потенціалом, є податок на прибуток.

Загалом вирішення недоліків цього податку дозволить посилити фіскальний потенціал держави та регулюючі властивості всієї податкової системи.

Уряду потрібно створити стабільні умови з розпланованими та доцільними рішеннями щодо правил і механізму стягування прибуткового податку, адже підприємства не проводять діяльність без врахування своїх головних інтересів – доходи від діяльності, прибуток, отриманий підприємством, є основним джерелом формування фінансових ресурсів, що забезпечують його прогрес.

Для забезпечення підвищення регулюючого впливу податку на прибуток підприємств та спрощення його розрахунку, нині необхідно:

- масштабне усунення розбіжностей між податковим та бухгалтерським обліком;

– частково звільнити від сплати податку підприємства, що використовують свій прибуток на фінансування інвестиційно-інноваційних проектів.

– заборонити перенесення мінусового значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток підприємств на наступні періоди[58].

Схильність до зниження рівня ставок податку на прибуток, що ми бачимо в країні на даний момент, в системі оподаткування прибутку корпорацій у європейських країнах, неприйнятна для України, адже результатом не буде розширення бази оподатковування, а навпаки може сприяти до істотного дефіциту бюджету, в умовах спаду виробництва.

Основні характеристики податкової системи стосовно створення сприятливого податкового режиму для розвитку промислових підприємств це:

- частка податкових надходжень до загальних доходів бюджету;
- структура податкової системи;
- рівень податкового навантаження;
- пільгове оподаткування;
- рівень законодавчого забезпечення податкової системи.

Гарною новиною було б тимчасово, з метою зниження рівня податкового тиску на промислові підприємства, звільнити підприємства від оподаткування прибутку, що йде на капіталовкладення виробничого призначення, оподатковувати податком за нульовою ставкою. Це дозволить збільшити інвестиції в реальний сектор економіки [59].

Так станом на 1 січня ФОП другої та третьої груп будуть змушені заплатити одноразовий внесок соціального страхування в розмірі 704 гривень на місяць, навіть якщо тимчасово не мають прибутку. Водночас ФОП першої групи матимуть можливість платити половину мінімального внеску в розмірі 352 грн. на місяць. Раніше ФОП, які свого часу мали дохід, сплачували 5% від доходу. Через це, багато підприємців платили податки, тільки якщо у них були реальні доходи. Тому ці зміни призвели до масового закриття неприбуткових ФОП, щоб уникнути сплати податків без прибутку. Засновано податок в половину суми від загальної

ставки (18%), тобто 9% для пасивного доходу у вигляді дивідендів за акціями, інвестиційними сертифікатами, корпоративними правами, що повинні бути оплачені нерезидентами, інститутами спільного інвестування, суб'єктами які не платять прибутковий податок [60].

Тож, податкова політика держави щодо оподаткування прибутку завжди призводитиме до того, що частина підприємців сплачуватимуть податки, а ті, для яких податковий тягар буде вищим за реальний прибуток – будуть ховатися в тінь, шукатимуть способи для ухилення від оподаткування.

Потрібно зменшити зростання тіньового сектора в економіці України, адже одним із ключових чинників зростання корупції серед підприємств є підвищена ставка податку на прибуток підприємств.

Отже, на сьогодні стоїть важлива мета встановлення доцільних ставок оподаткування, які зможуть максимізувати реальні надходження до бюджету, покращити, власне, фінансовим стан вітчизняних підприємств, стимулювати створення нових підприємств, і як наслідок – розвиток здорового конкурентного середовища.

На перехідному етапі пропонуються два основні варіанти.

- 1) оподаткування балансової вартості основних фондів та нерухомого майна (варіант: тільки нерухомого майна).
- 2) оподаткування тільки землі за низькими ставками

В Україні іноземні інвестиції реєструються в Національному банку України. Ми вважаємо доцільним виокремлювати підприємницькі інвестиції, що здійснюються юридичними особами, зареєстрованими в офшорах, та оподатковувати одержані ними доходи за підвищеною ставкою оподаткування. Використання такого методу дасть змогу зменшити застосування офшорних схем для ухилення від оподаткування, відмивання коштів, отриманих нелегальним шляхом, а також застереже від виведення коштів з України [61].

Вирішення проблеми відшкодування ПДВ є запорукою успішного функціонування податку на додану вартість.

На сьогодні податок на додану вартість є основною складовою податкових систем багатьох країн і стягується більше ніж у 100 державах світу. Хоча він є одним із наймолодших податків.

Однією із проблем механізму справляння ПДВ є наявна система пільг. Система пільг повинна бути переглянута та вдосконалена. Зміна системи пільг повинна забезпечити більшу чіткість у їх наданні, щоб пільги були більш конкретними, та запровадити систему контролю за використанням наданих пільг платникам податку. А взагалі в ідеалі, їх можна скасувати, адже часто надання пільги використовують для «відмивання» бюджетних коштів [62]. Перелічені заходи дозволять ефективно вирішити сучасні проблеми справляння ПДВ.

На думку багатьох вчених ставку податку в подальшому необхідно поступово знизити до 15%. Втрати бюджету від зниження ставок ПДВ можливо покрити скороченням пільг зі сплати податку, реформуванням пільг, які не мають соціальної направленості та на сьогодні майже не застосовуються. Ми підтримуємо думку, що встановлення ставки податку на додану вартість на рівні 15 % відповідатиме вимогам гармонізації податкового законодавства. Крім цього, такий розмір ставки сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських імпортерів

Знижені ставки доцільно застосовувати під час постачання деяких товарів вітчизняного виробництва: товарів повсякденного попиту, продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят, постачання медичних товарів, лік, реабілітаційних послуг інвалідам, постачання релігійними організаціями культових послуг, тощо. Що стосується підвищених ставок, то, наприклад, реалізація підакцизної продукції національного виробництва можна стягувати за ставкою 20 %, а іноземного виробництва – 25 %. Вибір підакцизної продукції як бази оподаткування підвищеними ставками ПДВ сприятиме максимально реалізувати регулюючу функцію цього податку: шляхом скорочення споживання шкідливої продукції та шляхом підтримки вітчизняного виробника.

Ще однією новиною для податкової системи, на нашу думку, слід вважати підписання законів, які зобов'язують ФОПів використовувати касові апарати та

дають можливість отримати кешбек з покупки у разі невідповідності чеку. За новим законом, ФОПи 2, 3 та 4 груп зобов'язуються використовувати реєстратори розрахункових операцій, у тому числі у вигляді додатків на телефон чи комп'ютер.

Хоч впровадження тільки вступають з 1 жовтня 2020 року, нові правила запрацюють для так званих "груп ризику" та вже викликали великий суспільний резонанс і протести частини підприємців.

Взагалі для податкової системи України такі зміни є дуже ефективним, адже з цим впровадженням потроху буде понижуватись рівень тіньової економіки та більш ефективно буде наповнюватись державний бюджет. Але з точки зору підприємців (ФОПів) – це має досить негативний вплив на їхню діяльність, а зокрема на прибуток. Адже багато фізичних осіб підприємців уникали сплати податків через приховування справжнього масштабу їхньої діяльності.

Основною відмінністю між законопроектом ПнВК та діючим податком на прибуток підприємств є те, що база оподаткування буде містити не скориговані фінансові прибутки організацій, а прибутки з окремих операцій, що підлягають оподаткуванню. Це кардинальна відмінність, адже відтепер податкове регулювання буде спрямовано на конкретні платежі, а не на перевірку всієї фінансової звітності платників податків [39].

Дивлячись на нестійку макроекономічну та фінансову ситуацію в Україні, введення в дію ПнВК має супроводжуватися конкретним планом компенсації цього негативного короткострокового впливу на бюджет держави. Крім цього, маленька зміна системи оподаткування не зменшує потребу у проведенні значно актуальнішої реформи, яка базується в докорінній перебудові податкової системи, підвищенні потенціалу податкових органів (ДПС) та боротьбі з корупцією.

Тож для ефективного справляння податку на прибуток підприємств, потрібно дотримуватися таких напрямів:

- Перейти до застосування принципу податкового стимулювання потенційно ефективних інвестиційних проектів;

- Запровадження цільових пілг для підприємств, які працюють в депресивних районах;
- Втілення в реалію інвестиційного податкового кредиту;
- Введення податкової «вилки» для прибутку який реінвестується в модернізацію основних фондів.

Податкова система будь-якої країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і є результат консенсусу, до якого прийшли ці сили у процесі ухвалення податкових законопроектів. На даний час наша податкова політика не досконала і потребує реформування та вдосконалення, адже з часу прийняття Податкового кодексу пройшло не так багато часу.

Є дві причини спонукання до кардинальної реформи податкової системи:

1. Збільшення притоку інвестицій. Оскільки нерозподілені прибутки не оподатковуються, це має сприяти інвестиційній діяльності.
2. Зменшення адміністративного навантаження. Замість фінансових прибутків податковою базою стають операційні доходи. Вважається, що оподаткування операційних доходів сприяє полегшенню адміністративного навантаження підприємств та податкових органів.

Зокрема удосконалюючи стягнення податкових надходжень нам потрібно спиратися на світовий досвід та також потрібно враховувати національні (культурні) особливості на розташування країн.

Створення такої податкової системи, що відповідає вищезазначеним вимогам, дасть змогу забезпечити урівноваження бюджетної системи в умовах кризи в економіці країни з послабленням податкового навантаження без втрачання бюджетних надходжень. Крім безпосередньо податків, держава має багато важелів впливу на діяльність підприємств, до них належить також інвестиційно-інноваційна політика держави.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Податкова система є найважливішим структурним елементом економіки з ринковим типом. Існування ефективної податкової системи є передумовою державного благополуччя та наповненості коштами державного бюджету, які в подальшому спрямовуються на оплату праці працівників, виконання соціальних програм, гарантування соціальних виплат, забезпечення необхідних умов для покращення життя населення. Крім того, податки є невід'ємним елементом системи державного регулювання соціально-економічних процесів.

2. Ми дійшли висновку, що податковою системою України є комплекс податків і зборів встановлених та, які регулюються в Україні за відповідними принципами з метою введення в дію фіскальної функції оподаткування. Вони справляються згідно з затвердженим в Податковому кодексі України порядком.

3. Україні в удосконаленні податкової системи потрібно заздалегідь орієнтуватися на зарубіжний досвід, адаптуючи його відповідно до своїх потреб при побудові системи фінансово-економічного регулювання. У процесі дослідження було розглянуто досвід таких країн, як США, Японія, Швеція, Китай. З-поміж ефективних кроків, які потенційно варто застосувати при реформуванні податкової системи України, можна визначити:

- введення додаткових умов для зниження суми сплати податків для суб'єктів малого підприємництва, окрім спрощеної системи оподаткування;
- звільнення від сплати податків найбільш вразливого населення та осіб, що живуть в сільській місцевості з низьким рівнем концентрації людей на 1 м²;
- підвищення інформаційної обізнаності громадян в сфері оподаткування, спрощення законодавства та системи оподаткування.

4. Дохід державного та місцевого бюджетів України формується переважно за рахунок податкових надходжень, які займають 82,6% всіх доходів. Аналізуючи показники податкових надходжень за останні п'ять років можна

відзначити, що доходи бюджету за рахунок податків з кожним роком збільшуються. У 2014 році загальна сума їх становила 367 512 млн.грн., з них 87 334 млн.грн. до місцевого бюджету, а 280 178 млн.грн. (76,2%) - державний бюджет. В 2018 році показники значно підвищились (майже в 3 рази) – 986 349 млн. грн., з них 753 816 млн. грн. (76,4%) йдуть до державного бюджету. Податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток юридичних осіб є найголовнішими податками, що наповнюють бюджет країни. Ці три податки забезпечують понад дві третини (у 2018 році – 70%) усіх податкових надходжень до зведеного бюджету України.

5. Фіскальна і регулююча функції податків є одними з головних інструментів регулювання розвитку економіки нашої країни: за допомогою регулюючих ефектів податків можна підтримувати підприємства і підштовхувати їх до розширення масштабів своєї діяльності та її удосконалення, а розглядаючи фіскальні ефекти податків можна відзначити, що вони наповнюють дохідну частину бюджету для задоволення потреб суспільства, також формують централізовані фінансові ресурси за допомогою яких держава виконує як головні функції, так і другорядні. Однак деякий час податки розглядалися суто як фіскальний інструмент, тому ігнорувалась їх здатність впливати на перерозподіл обмежених матеріальних та фінансових ресурсів. Тому кроки в напрямку використання регулюючого потенціалу податків є найбільш актуальними для України, росту економіки та зміни її інвестиційного іміджу.

6. Основним недоліком у виконанні регулюючої функції податкової системи України є її пригнічення, надмірне акцентування уваги на фіскальній ролі податків. В загальному система оподаткування в Україні має комплекс суттєвих недоліків, які потрібно в негайному порядку вирішити: наявність агресивних схем податкового планування, що зазвичай використовують компанії-монополісти, щоб уникнути оподаткування; низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг (адже кількість їх одержувачів у віці 15-70 років не перевищує 1% серед зайнятого населення), відсутність сімейного оподаткування та інші.

Варто використати можливості, які дає державі створення пільгових режимів оподаткування за рахунок використання таких інструментів як інвестиційний податковий кредит, прискорена амортизація, податкові знижки для пріоритетних галузей економіки, відрахування з оподатковуваного прибутку витрат, податкові пільги для певних груп підприємств (наприклад, малий бізнес, або підприємства в менш розвинених регіонах).

7. Також вагомим завданням реформування податкової системи України є заохочення до інвестиційної діяльності бізнесменів, підприємців та зниження податкового навантаження на економіку. Але одночасно з цим, різке пониження рівня оподаткування і зниження податкових ставок може не викликати очікуваного підвищення інвестицій і темпів економічного зростання. Зниження податкових ставок спонукатиме до зростання інвестиційних можливостей вітчизняних організацій. Для цього варто покращити гнучкість податкової системи, пристосувати її до «стресових» ситуацій, зовнішньої і внутрішньої економічної умов. По-перше, надати податковим органам права на дозвіл відстрочки, розстрочки по оплаті податків, стягнення пені, введення штрафів в залежності від матеріального стану платника податків і перспектив його розвитку, але по закінченню певного звітного періоду платник обов'язково повинен оплатити всю суму заборгованості. Використання прогресивного оподаткування має позитивний ефект впливання на урядові видатки, соціальні блага (медицину та освіту), але якщо паралельно будуть відбуватись й інші зміни. Доцільно застосовувати адекватні ставки на податки для великих підприємств. Але такі зміни повинні поєднуватися зі змінами у фіскальній політиці України: полегшенням адміністрування податків, підвищенням прозорості контролю за використанням, політичною урівноваженістю в країні.

Запропоновані заходи дозволять Україні гідно брати участь в світовій податковій конкуренції, створити національний податковий імідж, ефективну податкову систему. Країни, які не враховують вплив зовнішніх чинників на свої національні податкові системи, знаходяться в гіршому положенні з точки зору конкурентоспроможності, привабливості інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податкова реформа. URL: <http://reformsguide.org.ua/ua/analytics/tax-reform-2/>
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : www.rada.gov.ua.
3. Гречко А.В. Конспект лекцій з дисципліни «Податкова система»: навчальний посібник. Київ. 2018. 171 с.
4. Семенець А.О. Обґрунтування теоретичних підходів до формування податкової системи країни. Економіка і суспільство. 2017. №10. С. 347-354.
5. Лучковська С.І. Фінансове право: навчальний посібник. Київ. 2010. 296 с
6. Податкова система. URL: https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/podatkova_systema
7. Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В., Кокшарова С.М. Податкова система України: навчальний посібник. Київ. 2012. 656 с.
8. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Київ. КНЕУ. Видання 2. 2006. 240 с.
9. Дропа Я.Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України: монографія. Національний університет імені Івана Франка. Львів. 2017. 425 с.
10. Голишевська Л.В., Андрущак А.А. Роль фіскальної та регулюючої функції податків в економіці держави. Економіка. 2010. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62930.doc.htm
11. Кміть В.М., Яскевич О.І. Зарубіжний досвід функціонування системи прямого оподаткування та доцільність його застосування у національній практиці. Український журнал прикладної економіки. 2017. Том 2. № 3. С. 96-106.
12. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sts.gov.ua>

13. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54-61.
14. Japan : 2018 Article IV Consultation-PressRelease; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Japan. Country Report. 2018. № 18/333
15. Досвід застосування прямого оподаткування Сполученими Штатами Америки. URL: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/252/>
16. Команда PwC Україна коментує результати спільного проекту з Групою Світового Банку «Оподаткування 2019». URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/2018/paying-taxes-2019-pwc-ukraine-comments.html>
17. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. Світовий досвід оподаткування: Швеція. URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/sweden/>
18. Зарубіжний досвід діяльності податкових органів. URL: <http://udik.com.ua/books/book-1672/chapter-62987/>
19. Ярема Б.П., Ролько А.В. Сучасна податкова система України: проблеми та перспективи розвитку. Гроші. Фінанси і кредит. 2018. №3 С. 171-175.
20. Структура податкової системи України URL: <https://studfiles.net/preview/5462431/page:3/>
21. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL: treasury.gov.ua.
22. Ставки, індекси, тарифи. Доходи зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
23. ПДВ:2019. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7420-pdv-2019>
24. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Вдовиченко А.М., Козоріз Л.О., Паскалова А.Г. Податки і збори: сучасні тенденції та перспективи. ФОП Лопатіна О. О. Київ. 2019. 392 с. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/podatky_book-1.pdf

26. Закон України «Про затвердження Методики прогнозування надходжень податку на додану вартість» від 31.08.2004 р. № z1202-04 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1202-04>
27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
28. Ціна держави Офіційний сайт. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/>
29. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23.11.2018 р. №2629-VIII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>.
30. Україна: топ-100. «Вісник ДФС»: офіційно про податки. За 23.08.2019 р. URL: <http://www.visnuk.com.ua>
31. Савченко А.М. Аналіз рівня податкового навантаження в контексті імплементації європейських стандартів у національну економіку України. Економіка та держава. Київ. 2018. №5. С. 93-96 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2018/23.pdf
32. Doing business 2020 . The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. Washington, 2020. URL: <https://doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020.pdf>
33. Електронний Doing Business-2020. Завдяки чому Україна піднялася в рейтингу на 64 сходинку. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/10/24/652929/>
34. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. Податкова система: Навчальний посібник. Одеса: ВМВ. 2014. 344 с.
35. Податкові новації – 2016. «Вісник ДФС»: офіційно про податки. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/news/id/2045>
36. Ставки ПДФО (податку на доходи фізичних осіб) станом на 01.01.2019 року. URL: https://services.dtki.ua/catalogues/tax_rates/11
37. Ярема Я.Р., Бей І.М. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної практики. Приазовський економічний

- Вісник. 2019. №2(13). С. 320-325 URL:
http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/55.pdf
38. Податок на нерухомість. URL:
https://services.dtkr.ua/catalogues/tax_rates/30#06
39. Як вплине впровадження податку на виведений капітал на стан бюджету. URL: <https://voxukraine.org/uk/bazhanij-podatok-do-chogo-prizvede-vprovadzheniya-podatku-na-vivedenij-kapital/>
40. Коментар Олега Гетьмана до статті "Як вплине податок на виведений капітал на стан бюджету". URL: <https://voxukraine.org/uk/komentar-olega-getmana-do-statti-yak-vpline-podatok-na-vivedenij-kapital-na-stan-byudzhetu/>
41. Arnold Jens Matthias, et al. Tax policy for economic recovery and growth. The Economic Journal. vol.121, pp. 59–80.
42. Адамовська В.С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напряму економічної політики в сучасних умовах господарювання. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1063>
43. Дацій О.І. Удосконалення бюджетно-податкової політики як умова економічної стабілізації підприємств України. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Харків. 2018. №2 (9). С. 123-130.
44. Литвин В. В. Теоретичні засади та удосконалення механізмів реалізації державної податкової політики в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2019. Том 30 (69). №1. С. 75-78.
45. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. Податкова система: Навчальний посібник. Одеса: ВМВ. 2014. 344 с.
46. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система: Навчальний посібник. 2 - ге видання. Ліра. Київ, 2013. 579 с.
47. Рівень тіньової економіки в Україні знизився на початку 2018 року – МЕРТ. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mert-tiniova-ekonomika/29447621.html>

48. Андрущенко В.Л. Податкова система: Навчальний посібник. Центр учбової літератури. Київ. 2015. 416 с.
49. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність. URL: <http://sfs.gov.ua>
50. Ефект лавини: яка економіка податку на виведений капітал. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/06/3/648381/>
51. Податок на виведений капітал замість податку на прибуток? URL: https://www.golovbukh.ua/article/7344-podatok-na-vivedeniy-kaptal-zamst-podatku-na-pributok#anc_2
52. Бажаний податок: до чого призведе впровадження податку на виведений капітал. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5830>
53. Податок на виведений капітал: за і проти. URL: http://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001491
54. Зеленський: податку на виведений капітал поки не буде. URL: <http://finbalance.com.ua/news/zelenskiy-podatku-na-vivedeniy-kapital-poki-ne-bude>
55. Корецький О.М. Проблеми та перспективи податкового регулювання в Україні. Академія муніципального управління. 2012. №20(5). с. 1-6
56. Гавриловський О.С Податкове регулювання в Україні. Інтелект XXI. 2016. № 5. С. 136-139
57. Актуальні питання щодо справляння ПДФО та військового збору у 2019 році. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100013931-aktualni-pitannya-schodo-spravlyannya-pdfota-viyskovogo-zboru-u-2019-rotsi>
58. Абрамова О. С. Напрямки удосконалення податкового регулювання промислових підприємств. Електронний науковий журнал. 2016. № 3(8). URL: www.pathofscience.org
59. Герасименко П. Податок на прибуток – чинник стимулювання економіки. URL: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?podatok_na_pributok
60. Лисяк Л. В. Удосконалення податкової системи України з урахуванням досвіду зарубіжних країн. Науковий вісник Міжнародного

гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-ekonom.mgu.od.ua/journal/2018/31-2018/20.pdf>

61. Фурман І. В. Оцінка стану оподаткування прибутку підприємств та удосконалення діючих методик його обчислення. Збірник наукових праць ВНАУ. 2013. №3 (80). С. 299-309.
62. Соколовська А. Проблеми реформування податку на додану вартість в Україні. Економіка України. 2015. № 4. С. 24–31.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Визначення терміну «Податкова система» різними авторами

Автор	Визначення
Податковий кодекс України [2]	Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що стягуються в законодавчо установленому порядку, складають податкову систему України.
А. В. Гречко [3]	Комплекс податків, зборів та платежів, що закріплені Кодексом в Україні, сукупність методів, принципів та форм їх визначення, скасування або зміни, контроль та відповідальність за недотримання податкового законодавства.
А. О. Семенець [4]	Взаємопов'язана сукупність економічних відносин між суб'єктами суспільства щодо стягування з осіб установлених податкових платежів та обов'язкових зборів, що надходять до бюджету держави для виконання покладених на неї обов'язків.
С. І. Лучковська [5]	Складна система відносин, сукупне економіко-правове явище, яке має у собі сукупність конкретних взаємодіючих складових елементів, кожен з яких має самостійність та юридичне значення
В. Тарашевський [6]	Сукупність певних умов оподаткування, що існують в країні у певний історичний період, до яких належать певні права та обов'язки суб'єктів оподаткування, контролюючих органів; система податків, зборів, методи їх справляння.

*Складено автором на основі [2,3,4,5]

**Порівняння принципів Опаріна В. М. та принципів, на яких ґрунтується
Податкове законодавство України**

Принципи побудови податкової системи за В. М. Опаріним	Принципи, на яких ґрунтується Податкове законодавство України
Економічність оподаткування - установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;	Рівнонапруженості – перерозподіл податкового навантаження поміж суб'єктами оподаткування, який показував би всі концепції їх діяльності, наприклад, матеріальний стан платників, рівень сплатення ВВП, споживання та інше. Принцип об'єднує в собі принципи рівномірності та соціальної справедливості.
Рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;	Урівноваженості інтересів - встановлення відповідності між функціями держави й уподобаннями платників, які розглядають ці функції як перспективу отримати блага, які не можна придбати на приватному ринку;
Загальність оподаткування;	Фіскальна достатність;
Невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;	Цілеспрямованого використання податків як фінансових регуляторів;
Фіскальна достатність - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;	Рівність усіх платників перед законом;
Соціальна справедливість - установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;	Обов'язкове закріплення преференцій у податкових законах;
Презумпція правомірності рішень платника податку у випадках передбачених законодавством;	Презумпція невинуватості платника в поєднанні з системою гнучкого впливу на порушників податкового законодавства
Нейтральність оподаткування - установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;	Однозначне трактування норм податкового законодавства;
Стабільність та єдиний підхід до встановлення податків та зборів	

*Складено автором на основі [2,8,9

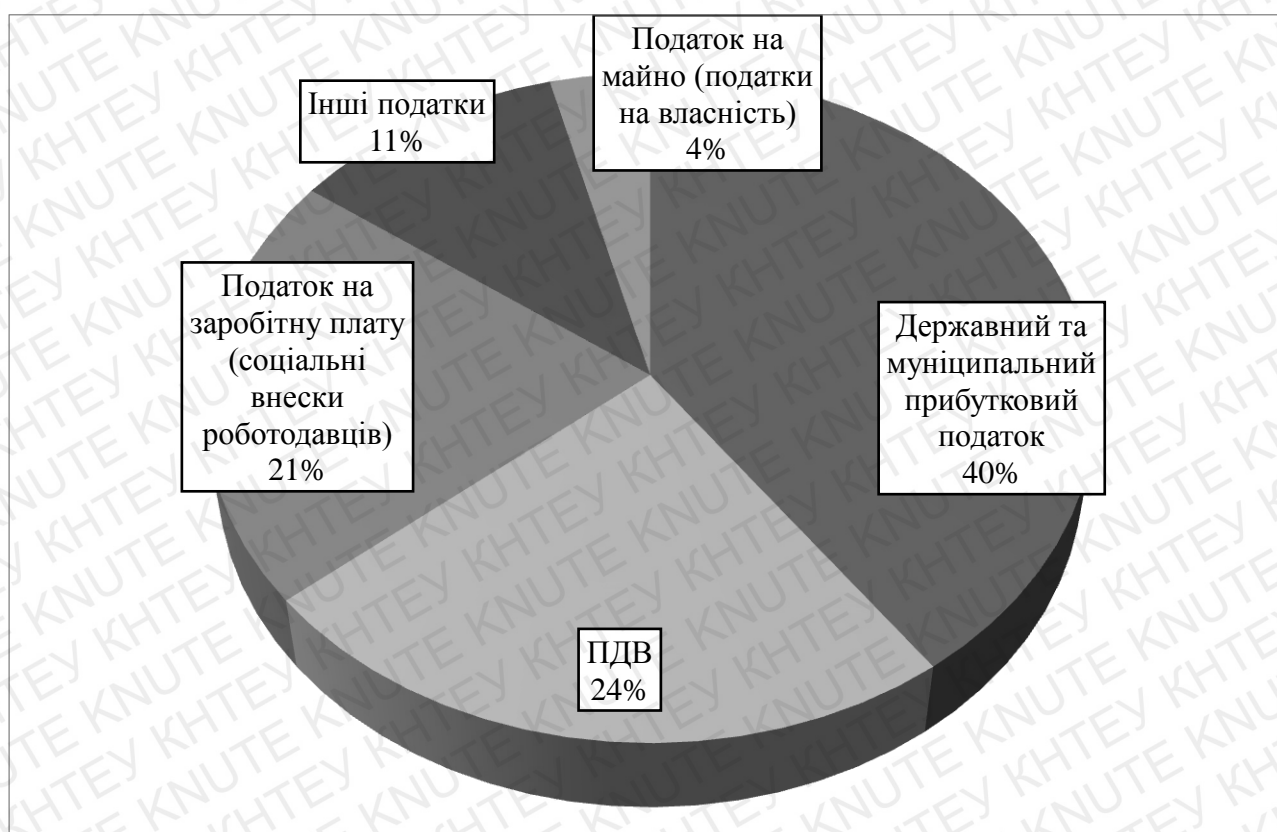

Рис. В.1. Структура надходження податків до бюджету Швейцарії [17]

Класифікація державних і муніципальних доходів України

Класифікаційні ознаки	Види доходів та їх характеристика
За методом утворення	а) обов'язкові; б) добровільні – кошти, які отримуються від лотерейної діяльності чи від випуску облігацій;
За порядком утворення	а) централізовані – що акумулюються на рівні державного та місцевого бюджетів; б) децентралізовані – зосереджуються на рівні державних та комунальних організацій;
За юридичною формою	а) податкові; б) неподаткові;
За локальним рівнем	а) загальнодержавні; б) місцеві;
За джерелом утворень	а) від державного або муніципального господарства; б) від юридичних осіб, заснованих на недержавній власності; в) від громадських організацій; г) від фізичних осіб.
За формою власності	а) від державних організацій, підприємств, установ; б) від підприємств, установ, організацій недержавної форми власності; в) від спільних підприємств, іноземних підприємств і установ, які діють на території України; г) від підприємств, установ, організацій комунальної форми власності; д) від особистих доходів громадян

*Складено автором на основі [20]

Платники податків, які у першому півріччі 2019 року сплатили до зведеного бюджету України найбільше податків і зборів

№	Назва платника	Вид діяльності	Сплата всіх податкових платежів станом на 01.07.2019 р., тис. грн	Податок на прибуток підприємств, тис. грн	ПДФО, тис грн	ПДВ (внутрішній з урахуванням бюджетного відшкодування)
1	АТ «УКРГАЗВИДОБУВАННЯ»	Добування природного газу	25 634 030,39	4 227 483,82	593 114,294	5 891 238,55
2	АТ «НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ»	Діяльність головних управлінь (хед-офісів)	16 988 946,84	4 025 010,97	149 043,81	8 724 513,61
3	АТ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»	Грошове посередництво	—	—	—	—
4	ПАТ «УКРНАФТА»	Добування сирої нафти	7 215 434,10	806 062,49	388 126,09	1 784 932,57
5	ДП «НАЦІОНАЛЬНА АТОМНА ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧА КОМПАНІЯ «ЕНЕРГОАТОМ»	Виробництво, передача та розподілення електроенергії	7 194 588,14	911 623,02	1 108 690,88	2 103 219,13
6	АТ «УКРАЇНСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ»	Вантажний залізничний транспорт	6 728 989,32	220 984,11	3 045 608,53	2 688 137,93
7	ПрАТ «А/Т ТЮТЮНОВА КОМПАНІЯ «В.А.Т.-ПРИЛУКИ»	Виробництво тютюнових виробів	6 511 000,70	434,23	19 813,42	1 592 988,09
8	ПрАТ «ФІЛІП МОРРІС УКРАЇНА»	Виробництво тютюнових виробів	—	—	—	—
9	ПАТ «ДЖЕЙ ТІ ІНТЕРНЕТШІП УКРАЇНА»	Виробництво тютюнових виробів	—	—	—	—

Продовження додатку Д

10	АТ «УКРТРАНСГАЗ»	Трубопровідний транспорт	4 928 640,8 4	1 636 855, 13	400 607,6 9	2 795 248, 58
11	ДП «ЕНЕРГОРИНОК»	Виробництво, передача та розподілення електроенергії	—	—	—	—
12	ПАТ «ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА НАФТОВА КОМПАНІЯ «УКРТАТНАФТА»	Виробництво продуктів нафтоперероблення	4 286 786,0 1	231,41	73 042,90	3 695,69
13	ТОВ «АТЬ-МАРКЕТ»	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах	—	—	—	—
14	ПрАТ «ІМПЕРІАЛ ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА»	Виробництво тютюнових виробів	3 071 715,5 1	0,00	12 677,87	471 878,6 4
15	ПрАТ «КИЇВСТАР»	Діяльність у сфері безпроводового електрозв'язку	—	—	—	—

*Складено автором на основі [30]

**Основні ставки податку на прибуток у деяких зарубіжних країнах за період
2014 - 2018 рр., %**

Країни	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Австрія	30	30	30	25	25
Білорусія	18	18	18	18	18
Болгарія	10	10	10	10	10
Великобританія	21	20	20	19	19
Канада	26,5	26,5	26,5	26,5	26,5
Об'єднані Арабські Емірати	55	55	55	55	55
Росія	20	20	20	20	20
Словаччина	22	22	22	21	21
США	40	40	40	40	27
Україна	18	18	18	18	18
Франція	33,3	33,3	33,3	28	27
Швейцарія	17,9	17,9	17,9	17,9	17,9

*Складено автором на основі [37]

Пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Назва пільг	Застосування
Для квартир в незалежності від кількості квартир;	На 60 кв.м;
Для житлових будинків незалежно від їх кількості;	На 120 кв.м;
Для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (якщо у владності одного платника податку знаходяться одночасно і квартира і житловий будинок;	На 180 кв.м;
На об'єкти оподаткування, у тому разі, якщо площа об'єктів перевищує п'ятикратний розмір неоподаткованої площі, що встановлена законодавством;	Пільги не застосовуються;
На об'єкти оподаткування, що приносять прибуток власникам (здаються в оренду, лізинг)	Пільги не застосовуються

*Складено автором на основі [38]